

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 14.1.2003
COM(2003) 4 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

**VUODEN 2002 TALOUSPOLITIIKAN LAAJOJEN SUUNTAVIIVOJEN
TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA**

(annettu EY:n perustamissopimuksen 99 artiklan 3 kohdan mukaisesti)

{SEC (2003) 33}

I OSA

Yleinen arviointi¹⁾

1) Komission tiedonanto

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	4
1. Johdanto	9
2. Yleiskatsaus politiikan keskeisiin alueisiin	10
2.1 Kasvuun ja vakauteen tähtäävän talouspolitiikan varmistaminen.....	10
2.2 Julkisen talouden laadun ja kestävyysparantaminen	17
2.3 Työmarkkinoiden elvyttäminen.....	21
2.4 Hyödykemarkkinoiden rakenneuudistuksen uudelleen käynnistäminen.....	26
2.5 EU:n rahoituspalvelumarkkinoiden tehokkuuden ja yhdentymisen edistäminen.....	31
2.6 Yrittäjyyden kannustaminen.....	32
2.7 Osaamistalouden edistäminen	33
2.8 Ympäristön kestävyysvahvistaminen.....	36
3. Suuntaviivojen toteuttaminen jäsenvaltioissa.....	38
3.1 Belgia.....	40
3.2 Tanska.....	40
3.3 Saksa.....	41
3.4 Kreikka	41
3.5 Espanja	42
3.6 Ranska	42
3.7 Irlanti	43
3.8 Italia.....	43
3.9 Luxemburg	44
3.10 Alankomaat.....	44
3.11 Itävalta	45
3.12 Portugali	45
3.13 Suomi.....	46
3.14 Ruotsi.....	46
3.15 Yhdistynyt kuningaskunta	47

TIIVISTELMÄ

***Vuoden 2002
talouspolitiikan
laajoissa
suuntaviivoissa
vahvistettiin
vakiintunut
talouspolitiikan
strategia***

Tässä tiedonannossa selostetaan vuonna 2002 annettujen talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen mukaisissa toimitissa saavutettuja tuloksia. Myös eurosetelit ja -kolikot otettiin menestyksekkäästi käyttöön vuonna 2002. Talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa määritettiin ja vahvistettiin talouspolitiikan strategia, jolla on tarkoitus edistää perustamissopimuksen tärkeimpien tavoitteiden saavuttamista sekä Lissabonin ja Tukholman Eurooppa-neuvostoissa hyväksytyjen unionin poliittisten tavoitteiden päätökseen saattamista. Viime vuosina politiikan strategia on muotoutunut ja vakiintunut. Terveen talouspolitiikan, johon yhdistetään jatkuva pyrkimys parantaa EU:n talouden toimintaa työ-, hyödyke- ja pääomamarkkinoiden laajoilla rakenneuudistuksilla, pitäisi edistää elpymistä lyhyellä aikavälillä, lisätä kasvun mahdollisuuksia keskipitkällä aikavälillä ja auttaa selviytymään pitkän aikavälin rakenteellisista ja kestävyysliittävistä kysymyksistä. Tällainen talouspolitiikka auttaa myös tiivistämään taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Tässä tiedonannossa esitetään yleinen arviointi vuoden 2002 talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa annettujen poliittisten suositusten täytäntöönpanosta. Jäsenvaltiokohtaiset arviot esitetään tiedonannon liitteenä olevassa komission työasiakirjassa. Tämä neuvostossa 3. joulukuuta 2002 sovitun selkeytetyn lähestymistavan mukainen täytäntöönpanokertomus sisältyy ensimmäiseen *täytäntöönpanopakettiin*, joka esitetään yhdessä komission kevätreportin kanssa.

Tiedonannon keskeisin sanoma on:

***Elpyminen ei päässyt
vauhtiin***

Vuonna 2001 hidastunut talouskasvu elpyi vuoden 2002 alussa, mutta taantui taas tämän jälkeen. Yhdysvalloissa tapahtuneista kirjanpitoskandaaleista johtuva luottamuspula, osakkeiden hintojen lasku ja kasvavat kansainväliset jännitteet lamauttivat jo ennestään heikkoa kotimaista kysyntää. Heikosta talouskasvusta huolimatta on syntynyt lisää uusia työpaikkoja, vaikkakin hitaasti, ja työttömyyden kasvu on ollut hyvin vähäistä ensimmäisen kerran vuoden 1996 jälkeen. Kuluttajahintainflaation hidastuminen oli verikkaista, mikä johtui osaksi energian ja elintarvikkeiden hintojen äkillisestä noususta, mutta sitäkin merkittävämmiin pysyvästi korkeasta pohjainflaatiosta joka on seurausta palvelualojen kehityksestä.

***Talouspolitiikka oli
yleisesti
asianmukaista, mutta
sitkeä inflaatio
hankaloitti sitä***

Vuoden 2002 alussa odotukset keskittyivät rahapolitiikan tiukentamiseen, jotta odotettuun elpymiseen liittyvät inflaatiopaineet olisi voitu pysäyttää. Koska inflaatio laski hitaasti ja talouskasvu jatkui vaimeana, viranomaiset noudattivat hillittyä rahapolitiikkaa pitkälle syksyyn asti ja kevensivät sitä vasta loppuvuodesta. EU:n

finanssipolitiikan viritys oli kaiken kaikkiaan neutraali ellei jopa lievästi kasvua elvyttävä. Unionissa ei juurikaan ole havaittavissa merkkejä palkkojen nousun taitumisesta, mikä johtuu heikosta taloudellisesta toimeliaisuudesta ja edelleen hitaasta työn tuottavuuden kasvusta. Palkkojen nousu lisäsi kotitalouksien ostovoimaa ja vaikutti siihen, että pohjainflaatio pysyi sitkeästi korkeana ja voittomarginaalit kapenivat, mikä saattaa vaikuttaa investointeihin, jolleivät voittomarginaalit parane tuottavuuden suhdanne-elpymisen yhteydessä.

Talousarviot heikkenivät automaattisten vakauttajien toimiessa, mutta myös siksi, että joissakin jäsenvaltioissa finanssipolitiikkaa kevennettiin harkinnanvaraisesti, vaikka siihen ei olisi varaa

Julkisen talouden rahoitusasemat heikkenivät selvästi vuonna 2002 automaattisten vakauttajien toimiessa heikon taloudellisen toimeliaisuuden tasoittamiseksi, mutta joissakin tapauksissa myös siksi, että finanssipolitiikkaa kevennettiin harkinnanvaraisesti. Useissa jäsenvaltioissa, joissa on edelleen suuri rakenteellinen alijäämä, kehitys kohti lähellä tasapainoa olevaa tai ylijäämäistä rahoitusasemaa pysähtyi tai kääntyi päinvastaiseksi, jolloin komission oli ryhdyttävä vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisiin toimiin. Komissio suositti vuoden 2002 alussa ennakkovaroitusten antamista Saksalle ja Portugalille ja käynnisti syksyllä liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn molemmille jäsenvaltioille. Myös Ranskalle suositettiin syksyllä ennakkovaroitusta. Jotkin muut jäsenvaltiot (Irlanti ja Itävalta), jotka olivat jo ehtineet saavuttaa lähellä tasapainoa olevan tai ylijäämäisen rakenteellisen rahoitusaseman, eivät selvästikään pystyneet säilyttämään niitä.

Julkisen talouden laadun ja kestävyysparantaminen – jonkin verran edistystä, mutta kestävyys pitkällä aikavälillä ei ole läheskään varmistettu

Talousarvioihin kohdistuneista rasitteista huolimatta julkiset investoinnit pysyivät samalla tasolla tai lisääntyivät hiukan Saksaa, Kreikkaa ja Portugalia lukuun ottamatta. Saksassa, Espanjassa, Italiassa ja Portugalissa ryhdyttiin toimiin julkisten menojen valvonnan parantamiseksi. Portugalissa, Kreikassa, Suomessa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuonna 2002 toteutetut eläkejärjestelmien uudistukset ovat askel oikeaan suuntaan, mutta useimmissa jäsenvaltioissa (etenkin Belgiassa, Saksassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Itävallassa ja Portugalissa) julkisen rahoituksen kestävyys pitkällä aikavälillä ei ole vielä läheskään turvattu. Tässä suhteessa on hyvin huolestuttavaa, ettei Saksassa, Kreikassa, Ranskassa, Italiassa ja Portugalissa ole tapahtunut selvää edistystä terveen rahoitusaseman saavuttamiseksi. Huolta aiheuttaa myös se, ettei Kreikassa ja Italiassa ole pystytty varmistamaan niiden edelleen korkean julkisen velan pysyvää alenemista.

Työmarkkinat – yhä enemmän merkkejä siitä, että rakenneuudistukset alkavat tuottaa tuloksia

1990-luvun puolivälin jälkeen tehdyt uudistukset ovat parantaneet työllisyyttä muun muassa lisäämällä kasvun työllistävää vaikutusta ja vahvistaneet EU:n taloutta. Työmarkkinat kehittyivät melko hyvin vuonna 2002, kun otetaan huomioon heikko talouskasvu. Tämä näkyi työllisyyden jatkuvana kasvuna ja työttömyysasteen hyvin lievänä nousuna. Tämä suhteellisen positiivinen kehitys näyttää johtuvan

***joustavuuden osalta,
mutta työmarkkina-
uudistusta on
edelleen nopeutettava
Lissabonissa
asetettujen
tavoitteiden
saavuttamiseksi***

jossain määrin liian suuren työntekijämäärän palkkaamisesta, mikä saattaa aiheuttaa ongelmia tänä vuonna. Nämä ovat kaikesta huolimatta myös ensimmäisiä merkkejä siitä, että viime vuosien työmarkkinauudistukset alkavat tuottaa tuloksia. Siksi onkin ikävää todeta, että vuoden 2002 uudistukset ovat edistyneet verkkaisesti, ja tähän mennessä on havaittavissa vain vähän tai ei lainkaan merkkejä siitä, että jäsenvaltiot olisivat ottaneet vakavasti vuoden 2002 talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa esitetyn kehotuksen nopeuttaa uudistuksia, jotta Lissabonin tavoitteet eivät jäisi saavuttamatta, vaikka sama varoitus toistettiin myöhemmin yhteisessä työllisyysraportissa. Useimmissa jäsenvaltioissa tapahtui edistystä vero- ja sosiaalietuusjärjestelmien sopeuttamisessa työn kannattavuuden lisäämiseksi ja työnhakuun kannustamiseksi, mutta toimet olivat yleensä irrallisia ja keskittyivät pikemminkin verotukseen kuin verotuksen ja sosiaalietuuksien yhteisvaikutuksiin. Barcelonan Eurooppa-neuvostossa asetettua tavoitetta todellisen keskimääräisen eläkeiän nostamisesta noin viidellä vuodella vuoteen 2010 mennessä on vielä edistettävä aktiivisella ja kokonaisvaltaisella ikääntymispolitiikalla ja eläke- ja varhaiseläkejärjestelmien tehokkailla uudistuksilla. Aktiivisten työmarkkinatoimien seurannan tehokkuus on yleisesti ottaen vielä heikkoa, mutta Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa sekä vähemmässä määrin myös Saksassa, Espanjassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa toteutettiin toimia seurannan tehostamiseksi. Näyttää siltä, että missään jäsenvaltiossa ei ole juurikaan toteutettu toimia maantieteellisen liikkuvuuden esteiden poistamiseksi. Muutamissa jäsenvaltioissa (Ranska, Italia ja Portugali) on toteutettu uusia toimia työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseksi. Työmarkkinoilla pyritään myös koko ajan löytämään parempi tasapaino joustavuuden ja työsuhdeturvan välille. Yleensä jäsenvaltiot poistivat työmarkkinoilla esiintyviä, taitojen epäsuhdasta johtuvia pullonkauloja mukauttamalla ammatillisen koulutuksen järjestelmiä ja elinikäisen oppimisen strategioita. Samoin useat jäsenvaltiot (Saksa, Espanja, Irlanti ja Luxemburg) lisäsivät lastenhoitopalveluja ja vahvistivat taloudellisia kannustimia (Belgia, Espanja ja Irlanti) edistääkseen naisten osallistumista työmarkkinoille.

***Hyödykemarkkinat –
täysin yhdentyneiden
sisämarkkinoiden
toteuttaminen on
edelleen vaikeaa;
kilpailupolitiikkojen
yhdenmukaistami-
sessa on edistytty
hyvin, mutta kilpailu
yhteysverkoja***

Viime vuosien edistys täysin yhdentyneiden sisämarkkinoiden toteuttamisessa ei ole vastannut odotuksia. Ainoastaan viisi jäsenvaltiota (Tanska, Alankomaat, Suomi, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta) ovat saavuttaneet Eurooppa-neuvostossa asetetun tavoitteen, jonka mukaan enintään 1,5 prosenttia sisämarkkinadirektiiveistä on saattamatta osaksi kansallista lainsäädäntöä vuoden 2003 kevääseen mennessä. Kolmessa jäsenvaltiossa (Ranskassa, Kreikassa ja Portugalissa) vaje on kuitenkin yli kaksinkertainen tavoitteeseen verrattuna. Lisäksi sisämarkkinalainsäädännön rikkomismenettelyjen edelleen suuri

***tarvitsevilla
vapautetuilla
toimialoilla ei ole
vielä riittävää***

määrä etenkin Ranskassa ja Italiassa osoittaa, että sisämarkkinoita koskevan lainsäädännön soveltamisessa on paljon toivomisen varaa. Samoin kaupan ja rajatylittävien palvelujen esteiden poistaminen on edelleen erittäin hidasta. Toisaalta kilpailu- ja sääntelyviranomaisten toimivallan vahvistamisessa on edistytty hyvin. Valtiontukien määrän väheneminen jatkui (Tanskaa, Irlantia, Luxemburgia ja Alankomaita lukuun ottamatta) ja horisontaalisen tuen osuus lisääntyi tapaus- ja alakohtaisten tukien kustannuksella. Yhteysverkkoja tarvitsevilla toimialoilla markkinoiden vapauttaminen jatkui, mutta yksittäisillä yrityksillä on yhä hyvin suuria markkinaosuuksia. Kilpailua ei edelleenkään ole riittävästi, vaikka televiestintä- ja energia-alojen vapauttamisesta kuluttajille koituvia etuja on jo havaittavissa. Neuvosto teki vuoden lopussa poliittisen sopimuksen sähkö- ja kaasupaketista, satamapalveluista ja yhtenäistä ilmatilaa koskevasta paketista, mutta on valitettavaa, ettei se ole tähän mennessä päässyt sopimukseen Euroopan laajuisia liikenneverkkoja koskevista suuntaviivoista ja tarkistetuista rahoitussäännöistä, henkilöliikenteen julkisia palveluhankintoja koskevista sopimuksista eikä lentoasemien lähtö- ja saapumisaikojen jakamisesta.

***Pääomamarkkinat –
rohkaisevaa edistystä
rahoituspalveluiden
toiminta-
suunnitelman
toteuttamisessa
Barcelonan
tavoitteiden
saavuttamiseksi;
myös riskipääomaa
koskevan toiminta-
suunnitelman
toteuttamista on
nopeutettava***

Rahoitusmarkkinoiden yhdentymisessä on tapahtunut rohkaisevaa edistystä, ja Barcelonan Eurooppa-neuvostossa vuodeksi 2002 asetetut kunnianhimoiset tavoitteet saavutetaan suurelta osin. Uusi myönteinen kehityssuuntaus olisi säilytettävä, jotta rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma voidaan toteuttaa täydellisesti vuoteen 2005 mennessä. Edistys riskipääomaa koskevan toimintasuunnitelman toteuttamisessa on jatkunut, mutta sitä olisi nopeutettava kaikilla keskeisillä toimialoilla. Useissa jäsenvaltioissa pyrittiin konsolidoimaan rahoituslaitosten valvontaa eri alojen välillä, mutta rajatylittävää yhteistyötä on vielä välttämätöntä kehittää. Lisäksi käynnistettiin aloitteita, joilla pyritään löytämään tapoja poistaa tehokkaan rajatylittävän selvitystoiminnan esteitä. Toimia on täydennettävä konkreettisilla ehdotuksilla ja päätöksillä.

***Yrittäjyys – hidasta
kehitystä
liiketoiminta-
ympäristössä, mutta
saavutukset
vaihtelevat
huomattavasti
jäsenvaltioittain ja
toimialoittain***

Sekä yhteisön tasolla että jäsenvaltioissa ryhdyttiin useisiin toimiin liiketoimintaympäristön parantamiseksi ja yrittäjyyteen kannustamiseksi. Sääntely-ympäristö on kehittymässä kaikissa jäsenvaltioissa. Joissakin jäsenvaltioissa (esimerkiksi Ranskassa, Italiassa, Itävallassa ja Portugalissa) toteutettiin toimia, joilla pyritään lyhentämään uuden yrityksen perustamisen vaatimaa aikaa ja alentamaan perustamiskustannuksia, poistamaan hallinnollisia esteitä ja kannustamaan kilpailua tietyillä aloilla. Julkisen sektorin tehokkuutta lisääviä uudistuksia toteutettiin Belgiassa, Tanskassa, Portugalissa ja Ruotsissa, ja julkisia palveluita tuodaan verkkoon entistä enemmän. Yritysveroja alennettiin Ranskassa, Irlannissa,

Alankomaissa ja Portugalissa, ja yritysverojärjestelmää yksinkertaistettiin Kreikassa. Kaikissa jäsenvaltioissa edistettiin pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanossa.

***Osaamistalous –
hidasta edistystä
tieto- ja
viestintätekniikan
käytössä, mutta
edelleen merkittäviä
puutteita yritysten
T&K-toiminnassa
sekä patentoinnissa***

EU on ottanut vähitellen kiinni Yhdysvaltain etumatkaa tieto- ja viestintätekniikan käytössä, mutta patentoinnissa ja T&K-toiminnassa on edelleen suuria puutteita. On selvä takaisku, ettei neuvosto ole vielä päässyt sopimukseen yhteisön patentista, kun otetaan huomioon Eurooppa-neuvoston toistuvat kehotukset nopeuttaa uudistuksia. Internetin käyttö lisääntyi edelleen. Joissakin jäsenvaltioissa kehitettiin koulutusta erityisesti vahvistamalla ammattikoulutusta, jotta voidaan vastata asianmukaisesti ammattitaitoa koskevien vaatimusten muuttumiseen. Ammattipätevyyksien ja -taitojen siirtämiseksi akateemisissa ja ammatillisissa yhteyksissä toteutettiin useita toimia.

***Ympäristön
kestävyyden
vahvistaminen –
useita toimia
toteutettu***

Sähkö- ja kaasumarkkinoilla lisääntyneen kilpailun pitäisi tehostaa markkinapohjaisia välineitä, mutta rautateiden rahtimarkkinoiden avaaminen edistyy hitaasti. Energia- ja/tai hiiliveroja nostettiin Saksassa ja Ruotsissa, kun taas Alankomaissa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa toteutettiin muita ympäristönsuojelua edistäviä toimia. EU:n päästökauppajärjestelmää koskevan komission ehdotuksen hyväksymisessä edistettiin vakaasti. Yhdistyneen kuningaskunnan kasvihuonekaasujen päästökauppajärjestelmä astui voimaan, ja Alankomaissa edistettiin vastaavan järjestelmän valmisteluissa. Ympäristölle haitallisten tukien ja verovapautusten vähentämisessä ei tapahtunut edistystä.

***Talouskasvun
hidastumiseen ei ole
reagoitu lisäämällä
taloutta elvyttäviä
toimia, vaan
politiikan jähmeys ja
taantuminen on
yleistä***

Joillakin aloilla tapahtuneesta edistyksestä huolimatta tässä arvioinnissa saatu yleiskuva ei vastaa odotuksia. Talouskasvun hidastumisen vaikutuksille on tyypillistä politiikan jähmeys ja kehityksen taantuminen. Se, että julkista taloutta ei hoidettu päättäväisemmin silloin, kun kasvu oli voimakasta, vaatii jälleen veronsa. Hallitukset eivät taaskaan ole ajaneet läpi kipeästi tarvittavaa rakenneuudistusta riittävän määrätietoisesti niin, että talouteen saataisiin uutta dynaamisuutta, jota tarvitaan Lissabonin tavoitteiden saavuttamiseksi. Nyt on ryhdyttävä sanoista tekoihin ja saatava hallitukset ymmärtämään, että tavoitteilla on kiire. Unionin tulisi luottaa enemmän omiin vahvuuksiinsa kuin ulkoa ohjautuvaan talouden kasvuun. Unioniin on pikaisesti luotava kasvua tukeva tarjontapuolen toimintakehys. Rakenneuudistuksilla voidaan tukea kasvua myös lyhyellä aikavälillä, sillä ne vaikuttavat myönteisesti luottamuksen palautumiseen.

1. JOHDANTO

Euroopan unionin keskipitkän aikavälin talouspolitiikan strategia määrittää talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa, jotka saatettiin ajan tasalle viimeksi kesäkuussa 2002¹. Vakaan makrotalouden lisäksi strategiassa pyritään kattavaan rakenneuudistukseen. Näin voidaan sopeutua joustavasti talouden muuttuviin olosuhteisiin lyhyellä aikavälillä ja samalla vahvistaa talouden tuotantokapasiteettia keskipitkällä aikavälillä. Strategia voi kuitenkin tuottaa tulosta vain, jos se toteutetaan täysipainoisesti.

Tässä tiedonannossa arvioidaan, miten suuntaviivat ovat käytännössä toteutuneet poliittisina toimina. Näin se tukee jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan monenvälistä valvontaa, kuten perustamissopimuksen 99 artiklan 3 kohdassa määrätään. Tiedonanto on myös tärkeä välivaihe seuraavien talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen valmistelussa. Tämä neuvoston 3. joulukuuta 2002 sopiman selkeytetyn lähestymistavan mukainen "täytäntöönpanokertomus" julkaistaan tammikuussa, ja se sisältyy ensimmäiseen *täytäntöönpanopakettiin*, joka esitetään yhdessä komission kevätraportin kanssa. Kertomusta aikaistamalla voidaan parantaa täytäntöönpanon seurantaan ennen maaliskuussa pidettävää Eurooppa-neuvoston kokousta, jossa keskitytään Lissabonin strategian seurantaan. Eurooppa-neuvosto antaa siellä yleiset poliittiset suuntaviivat, joiden perusteella komissio esittää maaliskuun alussa poliittisen ohjeistuksen talouspolitiikan laajat suuntaviivat, työllisyysuuntaviivat ja työllisyysuositukset sisältävässä *suuntaviivapakettissa*.

Talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen talouspoliittiset suositukset

1. Kasvuun ja vakauteen tähtäävän talouspolitiikan varmistaminen.
2. Julkisen talouden laadun ja kestävyysparantaminen.
3. Työmarkkinoiden elvyttäminen.
4. Hyödykemarkkinoiden rakenneuudistuksen uudelleen käynnistäminen.
5. EU:n rahoituspalvelumarkkinoiden tehokkuuden ja yhdentymisen edistäminen.
6. Yrittäjyyden kannustaminen.
7. Osaamistalouden edistäminen.
8. Ympäristön kestävyysparantaminen.

Tätä tiedonantoa täydentää komission työasiakirja, jossa esitetään perusteellinen arviointi suositusten täytäntöönpanosta kussakin jäsenvaltiossa. Arvioinnissa yhdistellään muiden koordinoitimenettelyjen tuottamia havaintoja ja hyödynnetään Lissabonin strategian edistymisen seurantaan varten kehitettyjä rakenneindikaattoreita. Tässä tiedonannossa ei kuitenkaan tarkastella ympäristön kestävyysparantamiseen liittyviä kysymyksiä, koska jäsenvaltiot

¹ Ks. 21. kesäkuuta 2002 annettu neuvoston suositus talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi, EYVL L 182, 11.7.2002.

eivät ole raportoineet ympäristön kehityksestä riittävän järjestelmällisesti ja vertailukelpoisesti.

Esitettyjä päätelmiä olisi kuitenkin tulkittava varoen. Suuntaviivat hyväksyttiin vasta hiljattain, ja sen jälkeen on saatu suhteellisen vähän uutta tietoa. Osa saatavilla olevista tiedoista on vain alustavia². Mukaan on silti otettu mahdollisimman paljon uusia tietoja, jos niitä on pidetty riittävän luotettavina. Tämä selittää, miksi tiedoissa ja arvioissa on joskus pieniä poikkeamia aikaisempiin raportteihin, kuten komission yhteiseen työllisyysraporttiin verrattuna. Täytäntöönpanokertomuksen aikaistaminen on korostanut tätä ongelmaa. Lisäksi monet talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa esitetyistä suosituksista, erityisesti rakenneuudistuksiin liittyvät suositukset, on annettu keskipitkälle tai pitkälle aikavälille. Niiden täytäntöönpanoa ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida lopullisesti, sillä toimien täysimittaiset vaikutukset tulevat esiin vasta pidemmän ajan kuluessa.

2. YLEISKATSAUS POLITIIKAN KESKEISIIN ALUEISIIN

2.1 Kasvuun ja vakauteen tähtäävän talouspolitiikan varmistaminen

2.1.1 Taloudellinen tilanne

Elpyminen ei päässyt vauhtiin...

Kasvu pääsi lupaavaan vauhtiin vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä, joten vuoden 2002 talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa varauduttiin talouden elpymiseen, joka nostaisi unionin talouskasvun jälleen lähes odotusten mukaiselle tai sitä paremmalle tasolle vuoden 2002 jälkipuoliskolla ja vuonna 2003. Lopulta kävi kuitenkin niin, että jotkin kasvuskenaariossa esitetyt riskit kehityksen taantumisesta toteutuivat. Lisääntyvä epävarmuus, jota jatkuvat tappiot osakemarkkinoilla ja maailmanlaajuiset poliittiset jännitteet kasvattivat, näyttää romuttaneen luottamuksen, jota tarvitaan tukemaan yksityisen kulutuksen ja kansainvälisen kaupan kasvua, jonka puolestaan oletettiin nopeuttavan talouskasvua. Tämän tuloksena vuoden 2002 oletettu talouskasvu laski kokonaisuudessaan puolella prosenttiyksiköllä alle 1 prosenttiin. Vuonna 2003 talouden oletetaan edelleen kasvavan, mutta kasvu ei ole läheskään yhtä voimakasta kuin ensin ajateltiin.

Heikosta talouskasvusta huolimatta työmarkkinoilla oli havaittavissa huomattavaa joustavuutta. Uusien työpaikkojen lukumäärän kasvu hidastui, mutta ylitti kuitenkin menetettyjen työpaikkojen määrän niin, että työllisyystilanne kaiken kaikkiaan parani. Tämän tuloksena, ja päinvastoin kuin aiemmin oli oletettu, työttömyyden arvioidaan nyt lisääntyneen unionissa vain lievästi vuonna 2002: työttömyysaste kasvoi 0,2 prosenttiyksikköä, ja on 7,6 prosenttia työvoimasta.

² Kertomus perustuu komission syksyn 2002 talousennusteeseen ja 20. joulukuuta 2002 saatavilla olleisiin tietoihin.

Inflaation hidastuminen on ollut verkkaista, ja jäsenvaltioiden välillä on edelleen eroja. Tähän vaikutti öljyn ja vuoden alussa havaittu tuoreiden elintarvikkeiden hintojen äkillinen nousu, joka liittyy kansainvälisiin jännitteisiin ja huonoihin sääoloihin. Pohjainflaatio oli niin ikään melko sitkeä etenkin palvelujen hinnannousun takia. Jälkimmäiseen olivat syynä tuontihintojen nousun myöhäinen laantuminen, työn tuottavuuden aleneminen ja palvelualan pienemmät kilpailupaineet teollisuustuotteiden (energiatuotteita lukuun ottamatta) tuotantoon verrattuna, kysynnän asteittainen painottuminen palveluihin, säännöstelyjen hintojen korotukset, sääntelyn purkamisen hintoja alentavan vaikutuksen laimeneminen, euroon siirtymisestä johtuvat vaikutukset muutamilla palvelualoilla sekä yksikkötyökustannusten suhdannekasvu.³

... ja talouspolitiikka oli yleisesti ottaen neutraalia

Talouden heikot kasvuedellytykset huomioon ottaen talouspolitiikka on ollut varsin keveää.

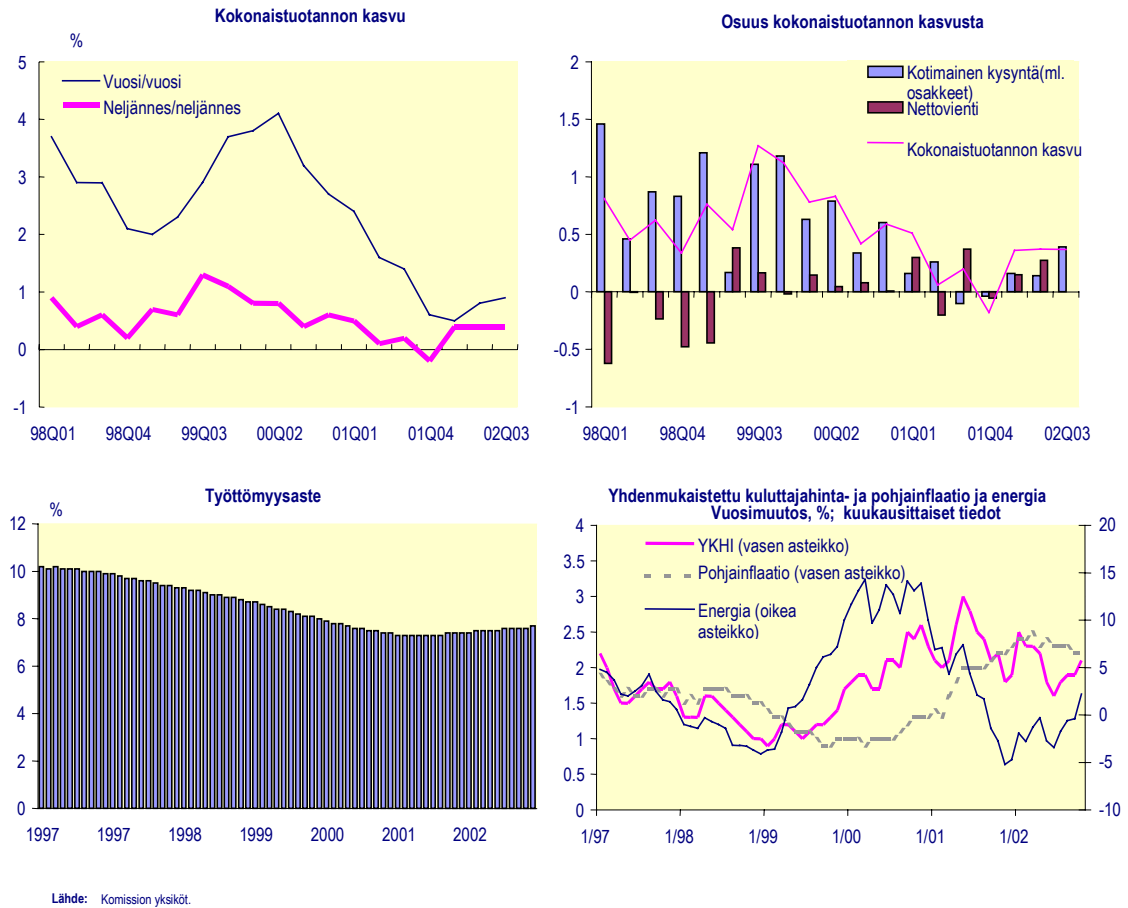
Ohjauskorkoa laskettiin vuonna 2001 neljään otteeseen, koska hidastuvaan talouskasvuun liittyi inflaation riski. Tämän jälkeen noudatettiin hillittyä rahapolitiikkaa lähes koko vuoden 2002. Vuoden 2002 alussa uskottiin yleisesti EKP:n pyrkivän kiristämään linjaa kasvavien inflaatiopaineiden ja kasvun todennäköisen kiihtymisen vuoksi. Lopulta talouden hidas elpyminen ja aikaisempien talouden sokkien vaikutuksen lientyminen kuitenkin vähensivät inflaatoriskiä. Sen vuoksi EKP päätti laskea keskeistä ohjauskorkoaan 50 peruspisteellä vasta joulukuun alussa. Euron vahvistuminen tärkeimpien kauppakumppaneiden valuuttoihin nähden vuoden toiselta neljännekseltä lähtien auttaa hillitsemään inflaatiota ja lisää kotitalouksien käytettävissä olevia reaalityuloja ja kotimaista loppukysyntää. Euroalueen ulkopuolella Tanskan keskuspankki seurasi EKP:n esimerkkiä noudattamalla ensin hillittyä rahapolitiikkaa ja laskemalla sen jälkeen ohjauskorkoja 50 peruspisteellä joulukuun alussa. Ruotsissa korkotasoa kasvoi 50 peruspisteellä kahteen otteeseen keväällä ja aleni sitten 25 peruspisteellä marraskuun puolessavälissä ja joulukuun alussa. Yhdistyneessä kuningaskunnassa rahapolitiikka oli hillittyä koko vuoden 2002 ajan.

Finanssipolitiikan yleinen viritys on ollut laajalti neutraali euroalueella, mutta julkisen talouden aikaisempi epävakaus ja finanssipolitiikan suoranainen löyhtyminen joissakin jäsenvaltioissa, joilla ei olisi siihen varaa, on pannut makrotalouden puitteet koetukselle. Tämä on todennäköisesti estänyt tarkoituksenmukaisen talouspolitiikkayhdistelmän kehittymisen. Tanskan, Ruotsin ja Yhdistyneen kuningaskunnan selvästi kasvua elvyttävä finanssipolitiikka on saanut aikaan sen, että EU:n finanssipolitiikan viritys on ollut kokonaisuudessaan varovaisen elvyttävää. Julkisen talouden nimelliset rahoitusasemat heikkenivät yleisesti, kun automaattisten vakauttajien toiminta tasoitti heikkoa taloudellista toimeliaisuutta. Palkkojen nousu, joka on ollut suhteellisen voimakasta talouden loivaan kasvuun verrattuna, on lisännyt kotitalouksien ostovoimaa. Mikäli työvoiman tuottavuuden syklisen taantumisen vuoksi kasvaneet yksikkötyökustannukset

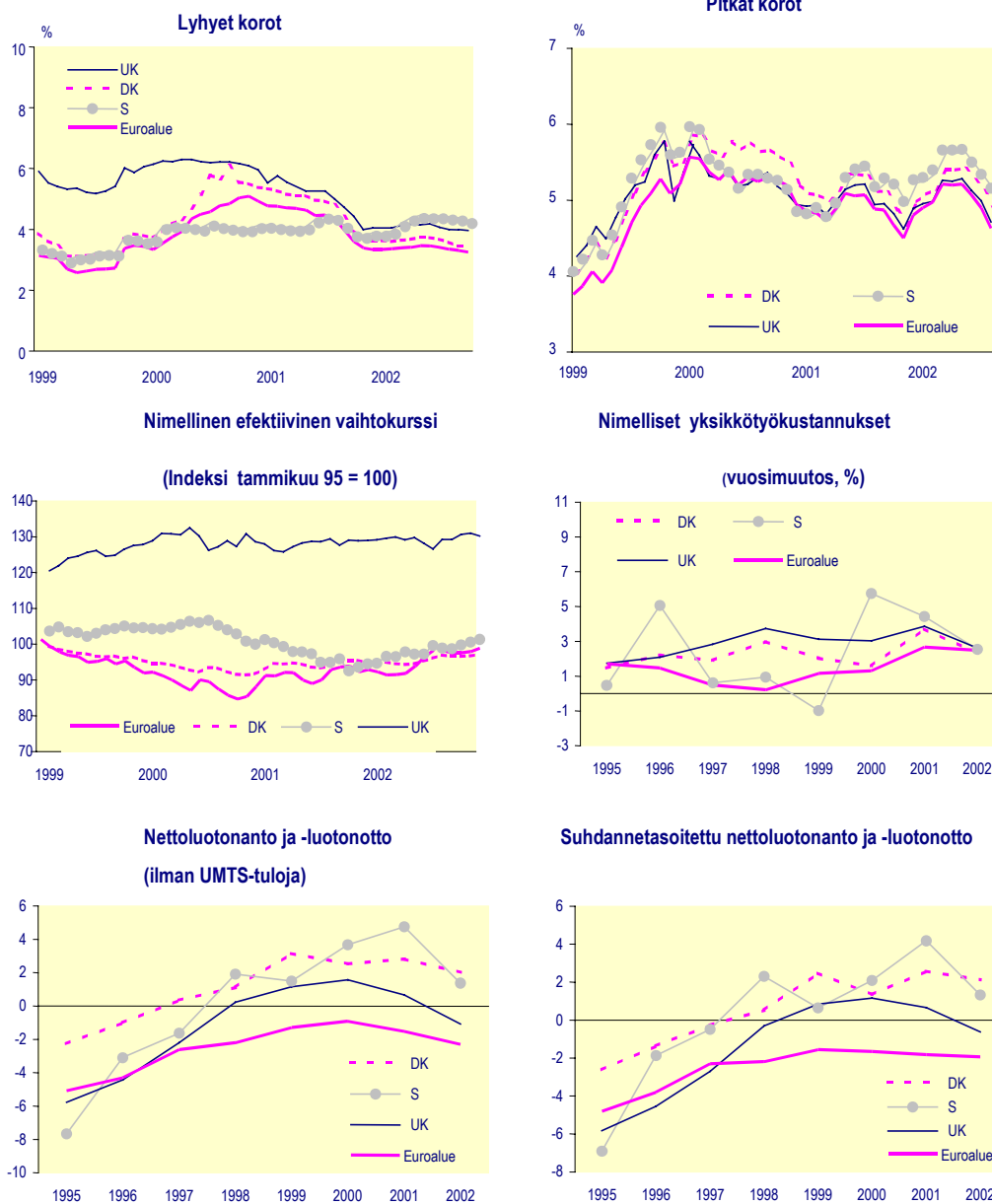
³ Eurostatin arvioiden mukaan käteisen eurorahan käyttöönoton vaikutus euroalueen inflaatioon oli vuoden 2002 alkupuoliskolla 0,0–0,2 prosenttiyksikköä. Kansallisten tilastokeskusten arvioiden mukaan vaikutus on voinut olla hieman suurempi joissakin jäsenvaltioissa.

saadaan palaamaan ennalleen, nykyinen palkkakehitys näyttäisi edelleen pysyvän johdonmukaisena hintavakauden ja työpaikkojen syntymisen kannalta.

Kuvio 1: Talouden kehitys EU:ssa

Kuvio 2 : Euroalueen talouspolitiikka

2.1.2 Julkisen talouden kehitys

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen mukaan jäsenvaltioiden on: (i) saavutettava lähellä tasapainoa oleva tai ylijäämäinen rahoitusasema ja säilytettävä se koko suhdannekierron ajan sekä varmistettava, että nämä keskipitkän aikavälin tavoitteet saavutetaan viimeistään vuonna 2004, (ii) huolehdittava siitä, että verouudistukset rahoitetaan asianmukaisesti, vältettävä myötäsyklistä finanssipolitiikkaa, annettava automaattisten vakauttajien toimia täysipainoisesti, varmistettava talousarvioiden määrätietoinen täytäntöönpano sekä (iii) vahvistettava edelleen julkista taloutta sen pitkäaikaisen kestävyysvarmistamiseksi.

Julkisen talouden kehitys vuonna 2002

Päinvastoin kuin oli odotettu, vuonna 2002 rahoitusasemat heikkenivät jo toisena peräkkäisenä vuonna. Tämä johtui osittain automaattisten vakauttajien toiminnasta, joka tasoitti vuoden 2002 talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa oletettua hitaampaa taloudellista elpymistä. Toisena syynä olivat useissa maissa (esimerkiksi Saksassa, Ranskassa, Irlannissa, Italiassa, Itävallassa, Portugalissa ja Suomessa) menojen ylitykset ja/tai rahoittamattomat verouudistukset, jotka johtivat rahoitusaseman heikkenemiseen. Näin ollen euroalueen julkisen talouden toteutuneeksi alijäämäksi arvioitiin 2,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2002.

Kaikissa jäsenvaltioissa Suomea, Espanjaa, Belgiaa, Tanskaa ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta julkisen talouden kehitys oli huomattavasti heikompaa kuin vuoden 2001 lopussa toimitetuissa vakaus- ja lähentymisohjelmissä oli suunniteltu, sillä vuonna 2002 euroalueen julkisen talouden alijäämäksi arvioitiin 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen (ks. taulukko 1). Portugali ja Saksa eivät noudattaneet 3 prosentin viitearvoa vuosina 2001 ja 2002. Tämän seurauksena komissio käynnisti liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn. Portugalin julkisen talouden alijäämä, joka nyt on selvästi alentunut, saattaa kuitenkin ylittää 3 prosentin rajan myös vuonna 2002. Joissakin muissa jäsenvaltioissa ei tapahtunut riittävästi edistystä, jotta ne olisivat saavuttaneet (esimerkiksi Ranska, Italia ja Kreikka) tai säilyttäneet (esimerkiksi Irlanti ja Itävalta) lähellä tasapainoa olevan tai ylijäämäisen rahoitusaseman.

Kasvu hidastui itsepintaisesti ja huomattavasti vuosina 2001 ja 2002. Lisäksi useissa jäsenvaltioissa poikettiin alijäämätavoitteesta, mikä johti korkeampiin budjettivajeisiin kuin talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa oli oletettu. Vuoden 2002 lopussa kävikin selväksi, että keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttaminen viimeistään vuonna 2004 (kuten oli sovittu vain muutamaa kuukautta aiemmin talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa) on erittäin vaikeaa vaarantamatta elpymistä. Komissio ja ministerit olivat lokakuussa 2002 yhtä mieltä siitä, että niiden jäsenvaltioiden, jotka eivät ole saavuttaneet lähellä tasapainoa olevaa tai ylijäämäistä rahoitusasemaa, on lähivuosina jatkettava rakenteellisen alijäämän sopeuttamista vähintään 0,5 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuodessa.

Talousarviot vuodelle 2003

Hyväksyessään talousarvionsa vuodelle 2003 jäsenvaltiot ottivat huomioon sitoumuksen, jonka mukaan niiden on vältettävä liiallista alijäämää sekä saavutettava ja ylläpidettävä vakaus- ja kasvusopimuksen keskipitkän aikavälin tavoite. Näin ollen jäsenvaltioiden

nimellisen ja rakenteellisen rahoitusaseman uskotaan kohentuvan euroalueella vuonna 2003, vaikkakin vain vähän. Komission syksyllä 2002 julkaisemassa talousennusteessa kuitenkin osoitetaan, että merkittävästä julkisen talouden alijäämästä kärsivistä jäsenvaltioista Kreikan, Ranskan, Italian ja Itävallan sopeuttaminen saattaa jäädä alle 0,5 prosenttiin. Tämä osoittaa, että talouden vakauttamista on nopeutettava, mikä turvaa myös talouden pitkän aikavälin kestävyys. Komissio suositti neuvostolle ennakkoarvioituksen antamista Ranskalle, koska se poikkesi huomattavasti julkisen talouden tavoitteista vuonna 2002. Ranskan julkisen talouden nimellinen alijäämä on komission syksyn 2002 talousennusteen mukaan 2,9 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2003, mikä on vaarallisen lähellä 3 prosentin viitearvoa.

Taulukko 1: Julkisen talouden rahoitusasema ja BKT:n määrän kasvu vuonna 2002

	Vakauserä/lähentymisohjelma (*)		Arvioitu toteutuma (**)		Erotus	
	BKT:n määrän kasvu (muutos %)	Julkisen talouden yli-/alijäämä (% BKT:sta)	BKT:n kasvu (muutos %)	Julkisen talouden yli-/alijäämä (% BKT:sta)	BKT:n määrän kasvu (muutos %)	Julkisen talouden yli-/alijäämä (% BKT:sta)
B	1,3	0,0	0,7	-0,1	-0,6	-0,1
D	0,8	-2,5	0,4	-3,8	-0,4	-1,3
EL	3,8	0,8	3,5	-1,3	-0,3	-2,1
E	2,4	0,0	1,9	0,0	-0,5	0,0
F	1,5	-1,8	1,0	-2,7	-0,5	-0,9
IRL	3,9	0,7	3,3	-1,2	-0,6	-1,9
I	2,3	-0,5	0,4	-2,4	-1,9	-1,9
L	5,3	2,8	0,1	0,5	-5,2	-2,3
NL	1,3	0,4	0,2	-0,8	-1,1	-1,2
A	1,3	0,0	0,7	-1,8	-0,6	-1,8
P	1,8	-1,8	0,7	-3,4	-1,1	-1,6
FIN	1,6	2,6	1,4	3,6	-0,2	1,0
Euroalue	1,8	-1,1	0,8	-2,3	-1,0	-1,2
DK	1,7	1,9	1,7	2,0	0,0	0,1
S	2,4	2,1	1,6	1,4	-0,8	-0,7
UK	2,3	-1,1	1,6	-1,1	-0,7	0,0
EU-15	1,8	-1,0	0,9	-1,9	-0,9	-0,9

(*) Vakaus- ja lähentymisohjelmien tiedot on tarkistettu syksyllä 2001.

(**) Komission talousennuste (syksy 2002).

Huom: Julkisen talouden yli-/alijäämän toteutumien poikkeamat tavoitteista voivat johtua muistakin tekijöistä kuin BKT:n määrän kasvusta (joka vaikuttaa tulo- ja menojoukon kautta tuotantokäyttöön) tai harkinnanvaraisista toimista. Näitä tekijöitä ovat mm. jäsenvaltioiden lähtökohtaisen rahoitusaseman ja BKT:n oletetun kasvun erot sekä ohjelmien liian optimistiset oletukset julkisen talouden rahoitusaseman kehityksestä suhteessa BKT:n kasvuoletuksiin.

Lähde: Komission yksiköt.

2.1.3 Palkkakehitys

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan (i) *nimelliset palkankorotukset ovat johdonmukaisia vakaan hintakehityksen kanssa* (ii) *reaalipalkkojen nousu ei ylitä työn tuottavuuden kasvua* ja (iii) *kansallisissa työvoimajärjestöissä ja työehtojärjestelmissä annetaan palkkojen kehittyä tuottavuuskehityksen ja ammattitaidollisten erojen mukaisesti.*

Kokonaispalkkakehitys

Nimellisten palkkojen 3 prosentin nousu vuonna 2002 on laajalti samansuuntainen keskipitkän aikavälin hintavakauden kanssa. Kuten vuonna 2001, tämän ja työn tuottavuuden suhdannetaantumisen katsotaan johtaneen nimellisten yksikkötyökustannusten nousun jatkumiseen. Vuonna 2001 hieman laantunut yksikkötyökustannusten kasvu kiihtyi 2 ½ prosenttiin vuonna 2002 ja vaikutti pysyvästi korkeaan pohjainflaatioon.

Nimellisten palkkojen suhteellisen vakaa nousu, joka osittain liittyy aikaisemmin tehtyihin monivuotisiin sopimuksiin, aiheutti vastaavan kehityksen myös reaali-palkkoissa ja kasvatti kotitalouksien ostovoimaa. Reaalipalkkojen nousu on edelleen nopeampaa kuin työn tuottavuuden kasvu, ja palkat reagoivat hitaasti tuottavuuden alenemiseen. Tästä johtuva reaalisten yksikkötyökustannusten nousu on vaikuttanut kannattavuuteen.

Nimellisten palkkojen nousu oli verrattain voimakasta Kreikassa, Irlannissa, Alankomaissa ja Portugalissa eli niissä jäsenvaltioissa, joissa on verrattain tiukat työmarkkinat ja/tai suhteellisen korkea inflaatio. Reaaliset yksikkötyökustannukset nousivat etenkin Italiassa, Luxemburgissa, Alankomaissa ja Suomessa.

Palkkaerot

Vuonna 2002 ei toteutettu merkittäviä toimia, joilla olisi kannustettu kansallisia työvoimajärjestöjä ja työehtojärjestelmiä kehittämään palkkoja niin, että ne ovat entistä paremmin suhteessa tuottavuuseroihin.

Taulukko 2: Palkkakehitys vuonna 2002
(Vuotuinen muutos, %)

	Nimellinen työ- voimakustannus työntekijää kohti	Reaali- palkat ¹	Työn tuottavuus	Nimelliset yksikkötyö- kustannukset	Reaaliset yksikkötyö- kustannukset
B	3,6	1,5	0,8	2,8	0,8
D	2,0	0,6	0,9	1,1	-0,3
EL	6,5	3,1	3,1	3,2	0,0
E	4,2	0,3	0,5	3,6	-0,2
F	2,7	1,0	0,3	2,4	0,6
IRL	7,9	2,2	2,0	5,8	0,3
I	2,9	0,5	-0,6	3,5	1,0
L	3,5	2,6	-2,6	6,3	5,4
NL	5,1	1,3	-0,1	5,2	1,3
A	2,3	0,9	0,6	1,6	0,2
P	4,8	-0,1	0,0	4,8	-0,2
FIN	3,3	2,2	1,2	2,1	1,0
Euroalue	2,9	0,7	0,4	2,5	0,3
DK	3,9	2,2	1,6	2,3	0,6
S	4,1	1,7	1,5	2,5	0,1
UK	3,5	0,7	0,9	2,6	-0,2
EU-15	3,1	0,8	0,6	2,5	0,2

¹ BKT:n hintaindeksillä korjattu nimelliskustannus.

Lähde: Komission yksiköt, syksyn 2002 talousennuste.

2.2 Julkisen talouden laadun ja kestävyuden parantaminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) muutettava vero- ja sosiaalietuusjärjestelmiä työntekoa suosivammiksi, (ii) parannettava julkisten menojen laatua, (iii) tehostettava julkisten menojen käyttöä, (iv) parannettava julkisen talouden pitkäaikaista kestävyyttä, (v) uudistettava eläkepolitiikkaa eläkkeiden riittävyyden turvaamiseksi, rahoituksen kestävyuden säilyttämiseksi ja yhteiskunnan vaihtuvien tarpeiden täyttämiseksi sekä (vi) jatkettava verotuksen koordinoitua ja pantava täytäntöön veropaketista marraskuussa 2000 tehty neuvoston sopimus.

Vero- ja sosiaalietuusjärjestelmä

Edistys vero- ja etuusjärjestelmien muuttamisessa työllisyyttä suosivammiksi jatkui (ks. kohta 2.3).

Julkisten menojen laatu ja uudelleen kohdentaminen

Julkisilla menoilla voidaan vahvistaa kasvua vähentämällä korkorasitusta ja kohdentamalla muita kuin korkomenoja uudelleen, jotta voitaisiin muun muassa lisätä investointeja keskeisillä aloilla (kuten T&K ja osaamispääoma) kasvun ja kilpailukyvyn turvaamiseksi tulevaisuudessa. Vuonna 2002 korkomaksut alenivat edelleen useissa jäsenvaltioissa, mutta eivät yhtä nopeasti kuin EMU:n ensimmäisinä vuosina. Joissakin jäsenvaltioissa, kuten Saksassa ja Ranskassa, niiden oletetaan pysyvän edellisvuoden tasolla, ja Itävallassa ne todennäköisesti nousevat.

Julkisten investointien määrä EU:ssa on pysynyt viime vuosina hyvin vakaana (ks. taulukko 3), kun taas yksityisissä investoinneissa esiintyi suhdannevaihteluja. EU:n rakennerahastoista ja koheesiorahastosta myönnettyistä tuista huolimatta investoinnit näyttävät vähentyneen merkittävästi useissa sellaisissa jäsenvaltioissa, joilla on heikko julkisen talouden rahoitusasema, kuten Portugalissa, Kreikassa ja Saksassa. Julkiset investoinnit sen sijaan lisääntyivät jäsenvaltioissa, joilla on vakaa julkisen talouden rahoitusasema.

Taulukko 3: Kiinteän pääoman bruttomuodostus EU:ssa, osuus BKT:sta

	ka. 91–95	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Kokonaisinvestoinnit	20,5	19,6	19,4	19,9	20,2	20,6	20,1	19,4
Julkiset investoinnit	2,9	2,4	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3
Yksityiset investoinnit	17,6	17,1	17,2	17,6	17,9	18,3	17,8	17,2

Lähde: Komission yksiköt, syksyn 2002 talousennuste.

Julkisten menojen koostumus ei juuri muuttunut vuonna 2002. Sosiaalisten tulonsiirtojen osuus on edelleen suurin (34,5 prosenttia kaikista menoista, ks. taulukko 4), ja se pysyi muuttumattomana edellisvuoteen nähden. Tämä kuvastaa osittain automaattisten vakauttajien vaikutusta, sillä työttömyyteen liittyvät tulonsiirrot ovat todennäköisesti lisääntyneet nykyisen taloudellisen tilanteen aikana. Joissakin jäsenvaltioissa tämä saattaa kuitenkin johtua suhteellisen korkeista eläkkeisiin liittyvistä julkisista rakennemennoista, jotka saattavat osittain syrjäyttää muita sosiaalisia tulonsiirtoja ja/tai julkisia investointeja fyysiseen ja osaamispääomaan. Julkiset investoinnit (prosentteina kaikista julkisista menoista) vähenivät hieman koko EU:ssa ensimmäisen kerran moneen vuoteen, sillä ne pienenivät vuoden 2001 4,9 prosentista 4,8 prosenttiin vuonna 2002. Korkomaksujen osuus väheni vain marginaalisesti; vuonna 2001 se oli 7,6 prosenttia ja vuonna 2002 7,4 prosenttia.

Ajankohtaisten ja kattavien tietojen puute hankaloittaa julkisten menojen laadun perusteellista arviointia. Jäsenvaltioiden tulisi kehittää tietojen laatua luokittelemalla yksityiskohtaisesti julkisen kulutuksen kohteet.

Taulukko 4: Julkisten menojen koostumus vuonna 2002
(osuus kaikista julkisista menoista, %)

	Sosiaaliset tulonsiirrot (muut kuin luontois- suoritukset)	Tavaroiden ja palvelujen hankinnat*	Työvoimakus- tannukset	Tuet	Korot	Kiinteän pääoman brutto- muodostus	Muut	Yhteensä
B	31,6	21,3	23,7	3,2	12,4	3,2	4,5	100,0
DK	31,5	16,1	31,5	3,7	6,7	3,3	7,1	100,0
D	39,7	22,8	16,3	3,1	6,8	3,3	8,0	100,0
EL	33,5	7,8	24,7	0,4	11,7	7,8	14,0	100,0
E	31,4	17,8	25,6	2,8	7,5	8,5	6,3	100,0
F	33,9	18,6	25,7	2,4	6,0	6,3	7,1	100,0
IRL	26,4	18,2	25,6	2,3	4,5	12,8	10,2	100,0
I	35,3	16,3	22,3	2,3	12,2	4,1	7,4	100,0
L	37,0	22,3	20,7	4,1	0,7	11,0	4,1	100,0
NL	24,9	28,7	22,1	3,2	7,0	7,2	6,8	100,0
A	36,2	16,7	19,3	5,3	7,2	2,3	13,1	100,0
P	27,3	12,4	32,4	3,9	6,4	8,2	9,4	100,0
FIN	33,9	15,7	27,0	3,0	5,2	5,2	10,1	100,0
S	31,9	18,6	28,6	2,4	5,2	4,7	8,5	100,0
UK	33,7	30,2	18,8	1,5	5,4	3,2	7,3	100,0
Euroalue	35,0	19,8	21,8	2,9	7,8	5,1	7,6	100,0
EU-15	34,5	21,2	21,8	2,5	7,4	4,8	7,8	100,0

* Julkiset menot ilman työvoimakustannuksia.

Lähde: ks. taulukko 3.

Julkisten menojen tehokkuus ja valvonta

Jäsenvaltiot sopeuttivat edelleen talousarviosääntöjä ja -menettelyjä tehokkuuden lisäämiseksi ja valvonnan parantamiseksi. Säännöt vaihtelevat, ja ne sisältävät monivuotisia budjettiohjelmia, menoihin liittyviä sääntöjä, joissa määrätään selvät rajat vuosittaiselle kasvulle, sekä hallinnon eri tasojen välisiä sopimuksia. Julkisen talouden tavoitteista poikkeaminen kuitenkin osoittaa, että näiden sääntöjen noudattamisen valvonta on heikkoa. Julkisten menojen valvontamekanismi paikallistasolla on edelleen keskeinen kysymys useissa jäsenvaltioissa. Saksassa otettiin tänä vuonna käyttöön kansallinen vakaussopimus, jossa osavaltioiden välinen (hallinnon eri tasoilla toimiva) neuvosto voi antaa suosituksia budjettikurin saavuttamisesta. Portugalissa vuonna 2003 voimaan tulevassa julkisen talouden vakauttamislaissa asetetaan entistä tiukempia (vaikkakin väliaikaisia) rajoja nettoluotonotolle kaikilla julkishallinnon tasoilla. Jos luotonoton ylärajoja ei noudateta, seurauksena voi lain mukaan olla valtionosuuksien automaattinen alentaminen toteutunutta poikkeamaa vastaavalla määrällä. Espanjassa uudet säännöt tulevat voimaan vuonna 2003. Tilien tulisi olla ainakin tasapainossa kaikilla hallinnon tasoilla, ja alijäämä sallitaan vain väliaikaisissa ja poikkeuksellisissa tilanteissa. Italiassa parannetaan eri keskushallinnon elinten menojen dynamiikan valvontaa.

Julkisten menojen vaikutusta taloudellisiin ja sosiaalisiin tavoitteisiin on vaikea arvioida. Menojen tehokkuus on suhteessa panosten (pääasiassa rahallisten, mutta myös muiden) ja tulosten välisiin yhteyksiin. Perusteellinen arviointi edellyttäisi parempia tietoja etenkin panoksista (toimet ja menot) ja tuotoksista (saavutetut tavoitteet) sekä yksittäisten toimien tarkkaa mikrotaloudellista arviointia.

Pitkän aikavälin kestävyys ja eläkejärjestelmien uudistukset

Kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet toteuttamaan tarvittavat toimet ja etenkin eläkejärjestelmien uudistukset, jotka ovat välttämättömiä pitkän aikavälin kestävyys takaamiseksi. Vuonna 2002 joissakin jäsenvaltioissa tehtiin uudistuksia, joiden oletetaan vähentävän väestön ikääntymisen vaikutusta julkisiin menoihin (Portugali) tai jotka vahvistavat maksupohjaa (Suomi). Muissa jäsenvaltioissa nopeutettiin viime vuosina käynnistettyjä uudistusprosesseja, joilla muun muassa parannetaan kannustimia työiän pidentämiselle, alennetaan julkisten etuusjärjestelmien korvausastetta ja edistetään yksityisten eläkejärjestelmien kehittämistä verokannustimilla ja tuilla.

Yksistään näillä uudistuksilla ei kuitenkaan pystyttäne takaamaan pitkän aikavälin kestävyyttä kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Useimmissa jäsenvaltioissa (etenkin Belgiassa, Saksassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Itävallassa ja Portugalissa) julkisen talouden kestävyys on kaikkea muuta kuin turvattu. Työllisyyden kasvu ja vakaan julkisen talouden ylläpito on elintärkeää, jotta voidaan valmistautua väestön ikääntymiseen. Useat jäsenvaltiot eivät ole vielä saavuttaneet lähellä tasapainoa olevaa rahoitusasemaa, ja mikäli vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimusten toteutuminen vielä viivästyy, sillä on pitkän aikavälin seurauksia julkisen talouden kestävyydelle.

Useiden jäsenvaltioiden (esimerkiksi Italian ja Kreikan), joilla on korkea julkisen velan suhde BKT:hen, olisi sitouduttava tiukemmin alentamaan velkatasoaan. Italiassa jo ennestään hidas valtion velan aleneminen pysähtyi kokonaan ja sen oletetaan pysyvän noin 110 prosentissa suhteessa BKT:hen. Kreikassa julkisen velan osuus on 106 prosenttia suhteessa BKT:hen eli samalla tasolla kuin vuonna 1998. Tämä alenemisvauhti ei ole tyydyttävä, sillä velkataso ei ehdi painua 60 prosentin viitearvon alapuolelle ennen kuin ikääntymisen vaikutukset alkavat näkyä (15–20 vuoden kuluttua).

Veropaketti

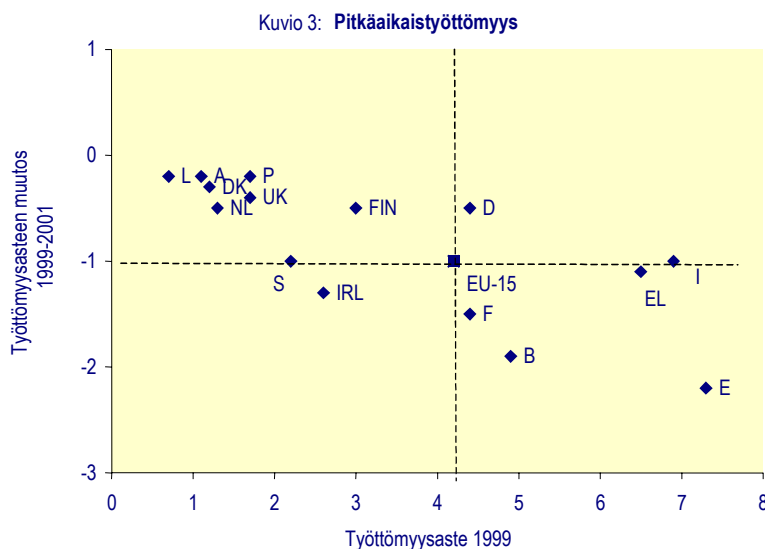
Verotus aiheuttaa edelleen ongelmia sisämarkkinoilla. Unionissa on 15 erilaista verojärjestelmää, mikä aiheuttaa kustannuksia ja jarruttaa kasvua ja työllisyyden paranemista. Onkin valitettavaa, että neuvostossa ei päästy vuoden 2002 joulukuun loppuun mennessä sopimukseen veropaketista marraskuussa 2000 tehdyn sopimuksen pohjalta. Menettelysääntöjä käsittelevä työryhmä jatkoi työtään haitallisten yritysverojärjestelmien poistamiseksi ja antaa piakkoin alustavan arvion ehdotusten asianmukaisuudesta. Yhteisössä päästiin poliittiseen sopimukseen talletustulojen verotuksesta annetun direktiivin tekstistä joulukuussa 2001. Tämän seurauksena päästiin sopimukseen tietojen vaihdossa käytettävästä standardimuodosta.

2.3 Työmarkkinoiden elvyttäminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) sopeutettava vero- ja etuusjärjestelmiä, jotta työnteosta tulee kannattavaa, (ii) vahvistettava aktiivista työmarkkinapolitiikkaa parantamalla sen tehokkuutta, (iii) poistettava liikkuvuuden esteet jäsenvaltioiden sisällä ja välillä, (iv) varmistettava työllistävyys ja lisättävä ammatillista liikkuvuutta, (v) edistettävä joustavampia työjärjestelyjä ja tarkistettava työ sopimukseen liittyvät määräykset sekä (vi) poistettava naisten työssä käynnin esteitä.

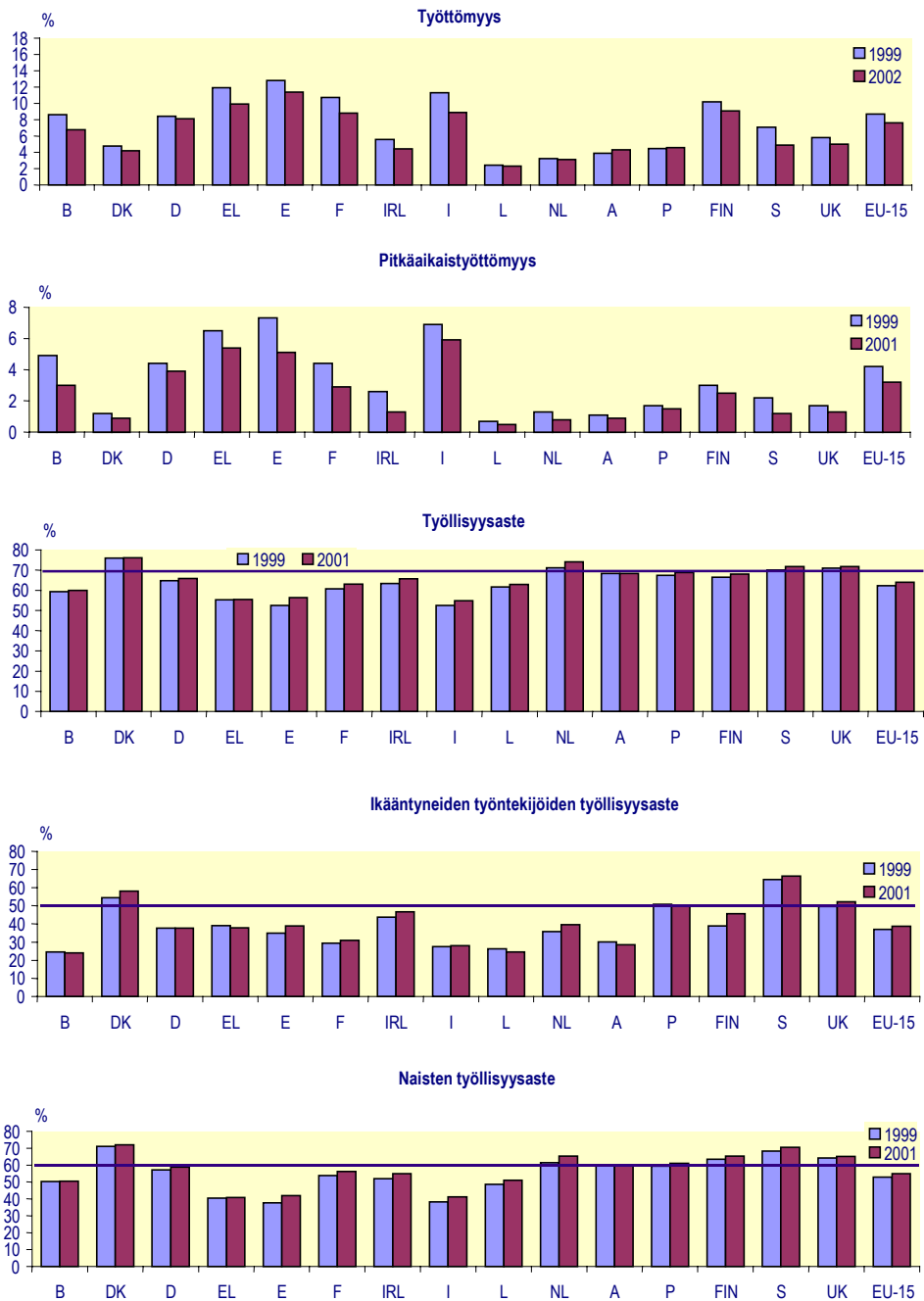
Työmarkkinat toimivat aktiivisesti, vaikka talouskasvu hidastui. Työllisyys parani unionissa kaiken kaikkiaan vuonna 2002, vaikkakin paljon hitaammin kuin viitenä aiempana vuotena. Tämän hidastumisen vaikutukset olivat havaittavissa kaikissa jäsenvaltioissa, mutta työllisyyden kasvu vaihteli huomattavasti; Luxemburgissa se oli 2,8 prosenttia, Espanjassa ja Irlannissa 1,3 prosenttia ja Saksassa 0,5 prosenttia. Työttömyys on lisääntynyt unionissa tähän mennessä kohtuullisesti, ja siihen liittyy tavanomainen viive suhteessa BKT:n kasvuun. Myös tässä on havaittavissa huomattavia jäsenvaltioiden välisiä eroja. Lähes puolessa jäsenvaltioista työttömyys ei ollut keskimäärin korkeampi kuin vuonna 2001. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt vuodesta 1999 alkaen (ks. kuvio 3) työmarkkinoiden rakenteellisten parannusten ansiosta. Vuonna 2001 (vuoden 2002 tietoja ei ole vielä saatavilla) kokonaistyöllisyysaste oli 64 prosenttia eli 1,7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 1999 ennen Lissabonin strategian voimaantuloa. Työllisyys kasvoi vuosina 1999–2001 koko unionissa yhtä jäsenvaltiota lukuun ottamatta (ks. kuviot 4 ja 5). Samalla ajanjaksolla naisten työllisyys kasvoi 2,1 prosenttiyksikköä 54,9 prosenttiin (ks. kuvio 6). Ikääntyneiden työntekijöiden työllisyys kasvoi 1,5 prosenttiyksikköä 38,6 prosenttiin (ks. kuvio 7). Lähes kaikissa jäsenvaltioissa, joissa työllisyys heikkeni vuonna 2001, se oli kuitenkin ollut jo aiemmin EU:n keskiarvoa alempi. Tämä osoittaa selvästi, että rakenteelliset ongelmat on ratkaistava, jotta Tukholmassa asetettu 50 prosentin tavoite saavutettaisiin.

Jäsenvaltioissa tapahtui yleisesti edistystä työmarkkinauudistuksissa vuonna 2002, mutta uudistukset eivät edistyneet yhtä nopeasti kuin edellisenä vuonna. Nykyisessä heikossa taloussuhdanteessa on erityisen tärkeää, että uudistuksia jatketaan tarmokkaasti etenkin siksi, että keskimääräistä työllisyysastetta koskevien tavoitteiden saavuttaminen (yleinen työllisyysaste 67 prosenttia ja naisten työllisyysaste 57 prosenttia vuoteen 2005 mennessä) on edelleen suuri haaste.

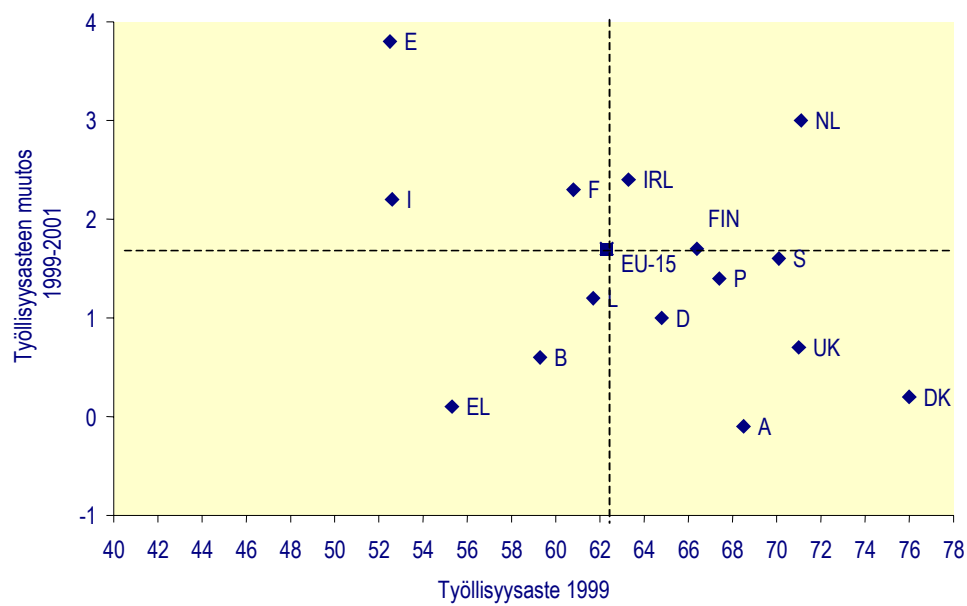
Lähde: Komission yksiköt.

Kuvio 4 : Työmarkkinatilanne EU:ssa

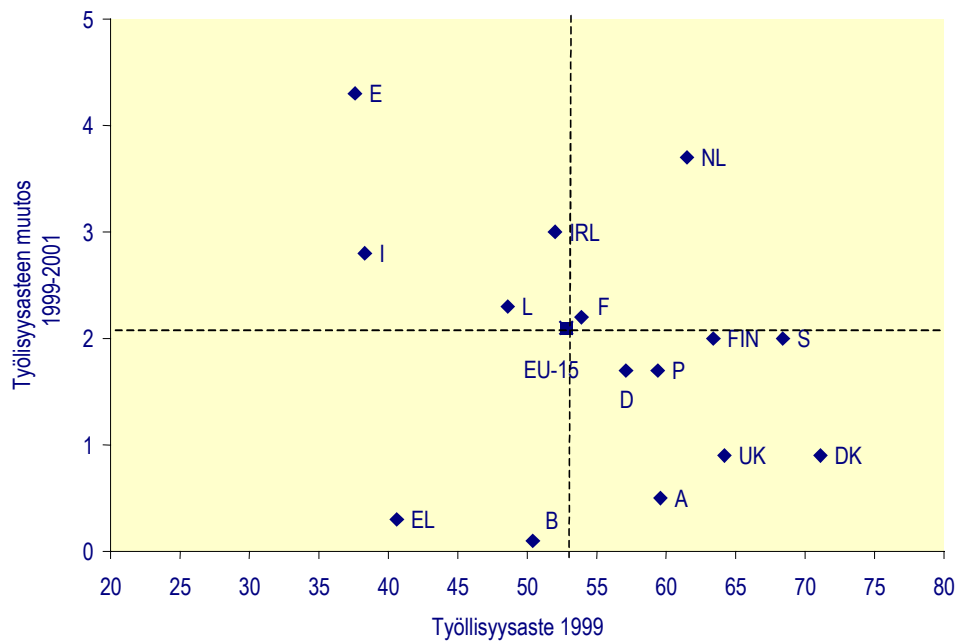
Lähde: Komission yksiköt. Huom: Tässä ja seuraavissa kuvioissa käytetyt työllisyystiedot perustuvat yksittäisten henkilöiden työpaikkojen määrään. Kaikista jäsenvaltioista ei ole saatavilla tietoja, jois osa-aikaisten työntekijöiden määrä olisi ilmoitettu kokoaikavastavuuksina, jolloin tiedot olisivat vertailukelpoisia.

Kuvio 5: Kokonaistyöllisyys

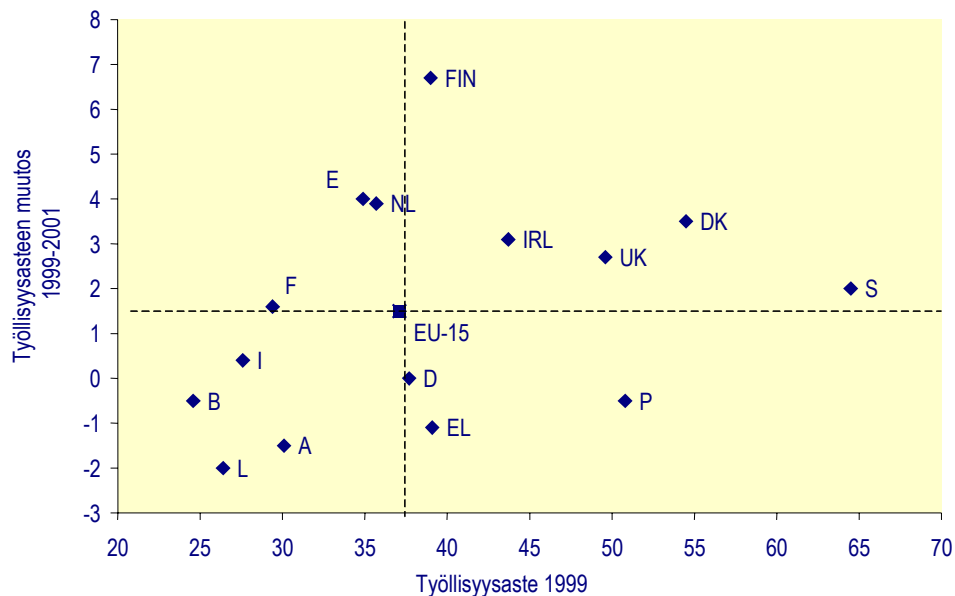
Lähde: Komission yksiköt.

Kuvio 6: Naisten työllisyysaste

Lähde: Komission yksiköt.

Kuvio 7.: Ikääntyneiden työntekijöiden työllisyysaste

Lähde: Komission yksiköt.

Vero- ja sosiaalietuusjärjestelmät

Työn aloittamiseen tai työpaikan pitämiseen liittyvien kannustimien kehittäminen on merkittävä haaste useimmille jäsenvaltioille etenkin, kun on kyse ikääntyneiden työntekijöiden alhaisesta työllisyysasteesta ja väestön ikääntymisestä. Vuonna 2002 tapahtui edistystä, mutta toimet olivat yleensä irrallisia, eikä komissiossa käynnistetty mitään laajoja vero- ja sosiaalietuus uudistuksia, jotka tekisivät työnteosta kannattavaa. Useimmissa jäsenvaltioissa keskityttiin pikemmin verotuspuolen toimiin kuin verotuksen ja sosiaalietuuksien yhteisvaikutuksiin. Eläkkeet ja varhaiseläkejärjestelmät jäivät yllättävän vähälle huomiolle, kun otetaan huomioon Barcelonan Eurooppa-neuvostossa sovittu tavoite keskimääräisen työvoimasta poistumisiän nostamisesta viidellä vuodella vuoteen 2010 mennessä. Merkittävä eläkejärjestelmän uudistus otettiin käyttöön Kreikassa, ja Suomessa jatkettiin eläkejärjestelmän uudistamista, mutta siirtymäkaudet ovat pitkiä, mikä tarkoittaa, että vaikutus työmarkkinoille osallistumiseen on hidasta. Useissa jäsenvaltioissa (Ranskassa, Tanskassa ja Italiassa) alennettiin työn verotusta, ja joissakin jäsenvaltioissa toteutettiin aiemmin sovittuja verouudistuksia. Belgiassa selkeytettiin verokannustimia erityisten työntekijäryhmien työllistämiseksi. Italiassa päätettiin sallia yksityiset työnvälityspalvelut, ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa työllisyyspalvelut yhdistettiin työikäisten sosiaalietuusjärjestelmän kanssa. Saksassa Hartz-komitea on edistänyt samankaltaisia työllisyyspalveluihin liittyviä uudistuksia. Espanjassa tiukennettiin työttömyyskorvauksiin liittyvää työnhakuvelvollisuutta ja liikkuvuutta koskevia vaatimuksia. Luxemburgissa tiukennettiin työkyvyttömyyskorvausten saantia.

Aktiivinen työmarkkinapolitiikka

Yksilöiden ja työmarkkinoiden tarpeisiin suunnatut aktivointitoimet voivat olla tärkeä tekijä, kun suhdannetyöttömyyttä yritetään estää muuttumasta pitkäaikaistyöttömyydeksi. Aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan käytettiin jäsenvaltioissa keskimäärin 1 prosentti BKT:sta vuonna 2000, mutta muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta näiden toimien vaikuttavuutta ja tehokkuutta ei valvota säännöllisesti. Merkittävää kehitystä tällä alueella tapahtui jälleen niissä jäsenvaltioissa, joissa aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan käytettyjen varojen vaikuttavuutta ja tehokkuutta valvotaan jo hyvin, kuten Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa. Muutamat muut jäsenvaltiot (Saksa, Espanja ja Yhdistynyt kuningaskunta) ryhtyivät joihinkin samansuuntaisiin toimiin.

Maantieteellinen ja ammatillinen liikkuvuus sekä ammattitaito

Useissa jäsenvaltioissa on huomattavia alueiden välisiä eroja työmarkkinoiden toiminnassa. Vain harvoin uusiin toimiin ryhdyttiin työntekijöiden liikkuvuuden edistämiseksi. Espanjassa on alettu keskittyä esteisiin, jotka johtuvat sosiaalietuusjärjestelmän epäjohtamukaisuudesta. Muihin liikkuvuuden esteisiin, kuten asuntomarkkinoiden jähkkytyteen, ei kiinnitetty erityistä huomiota.

Työntekijöiden taitojen ja työmarkkinoiden vaatimusten epäsuhta jarruttaa edelleen työllisyyttä. Jäsenvaltiot vastasivat yleisesti pullonkauloihin sopeuttamalla ammatillisen koulutuksen järjestelmiä ja elinikäisen oppimisen strategioita; työllisyyden hidas kasvu on jossain määrin helpottanut työmarkkinoiden tiukkuutta lyhyellä aikavälillä. Kahdessa jäsenvaltiossa (Kreikka ja Portugali), jotka olivat saaneet työvoiman ammattitaidon ja tuottavuuden parantamiseen liittyviä yksittäisiä suosituksia, tapahtui asiaankuuluvaa edistystä.

Joustavuus ja nykyaikaistaminen

Monissa jäsenvaltioissa osa-aikatyö ja joustava työaika sekä työmarkkinaosapuolten tyypillisesti edistämä työn organisoinnin joustavuus ovat ensisijaisessa asemassa. Ranskassa uudet joustavan työajan järjestelyt korvaavat osittain kokonaistyöajan lyhenemistä. Italian ja Portugalin odotetaan antavan pian lakiehdotuksia, jotka koskevat työsopimusten uusia muotoja ja laajentavat määräaikaisten työn mahdollisuuksia. Espanjassa pyritään vähentämään lyhytaikaisten työsopimusten houkuttelevuutta. Työmarkkinoilla pyritään myös koko ajan löytämään parempi tasapaino joustavuuden ja työsuhdeturvan välille. Työsuhdeturvalainsäädännön uudistukset ovat saaneet vähän tai ei lainkaan huomiota. Itävallassa laajennettiin erorahan maksujärjestelmää siten, että se edistää työvoiman liikkuvuutta, ja alennettiin samalla sen tasoa. Espanjassa toteutettiin myös osittaisia toimia työsuhdeturvalainsäädännön alalla ja irtisanomiskuluissa, ja samanlaisten toimien aloittamisesta ilmoitettiin Ranskassa.

Naisten työelämään osallistumisen esteet

Vaikeudet, jotka liittyvät työn ja lastenhoidon yhdistämiseen sekä työhön palaamiseen keskeytysten jälkeen ovat edelleen merkittävä tekijä naisten osallistumisessa työmarkkinoille. Jotkin jäsenvaltiot ovat kehittäneet lastenhoitopalvelujen saatavuutta, ja kymmenen jäsenvaltiota on määritellyt lastenhoitotavoitteita. Muiden huollettavien hoitomahdollisuuksiin on kiinnitetty vain vähän huomiota. Joissakin jäsenvaltioissa (Belgia, Espanja ja Irlanti) on tehty vero- ja sosiaalietuusjärjestelmien uudistuksia naisten

työn aloittamisen kannustamiseksi, ja useissa jäsenvaltioissa (Belgia, Saksa, Itävalta ja Yhdistynyt kuningaskunta) yhdenmukaistetaan vähitellen naisten ja miesten lainmukaista eläkeikää. Vaikka jäsenvaltiot ovat yhä tietoisempia tähän liittyvistä ongelmista, ne eivät ole ryhtyneet korjaamaan perustekijöitä, jotka aiheuttavat naisten ja miesten palkkojen välisiä eroja.

2.4 Hyödykemarkkinoiden rakenneuudistuksen uudelleen käynnistäminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) *pantava sisämarkkinat täydellisesti täytäntöön (lisättävä sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoa, poistettava teknisiä kaupan esteitä, luotava tehokkaasti toimivat palveluiden sisämarkkinat ja avattava julkisten hankintojen markkinoita entistä enemmän)*, (ii) *varmistettava tehokas kilpailu (varmistettava kilpailu- ja sääntelyviranomaisten tehokkuus, taattava valtiontukien alentaminen ja parempi kohdentaminen)*, sekä (iii) *nopeutettava verkostoja tarvitsevien toimialojen uudistuksia (kannustettava markkinoille pääsyä, varmistettava, että energiantuottaja voidaan valita vapaasti, ja rakennettava uusi infrastruktuuri ja avattava liikennemarkkinoita)*.

Viime vuosien edistys täysin integroituneiden sisämarkkinoiden täytäntöönpanossa ei ole vastannut odotuksia. Sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoaste laski hieman ja jäljellä olevien kaupan ja rajatylittävien palveluiden esteiden poistaminen edistyi hitaasti. Toisaalta kilpailupolitiikan yhdenmukaistamisessa on edistytty hyvin unionissa. Yhteysverkkoja tarvitsevien toimialojen vapauttaminen on jatkunut, mutta yksittäisillä yrityksillä on yhä hyvin suuria markkinaosuuksia. Kilpailua ei ole edelleenkään riittävästi, mutta edistystä on tapahtunut televiestintä- ja energia-alalla ja etenkin niillä aloilla, joilla markkinoiden vapauttamisen edut kuluttajille ovat jo havaittavissa.

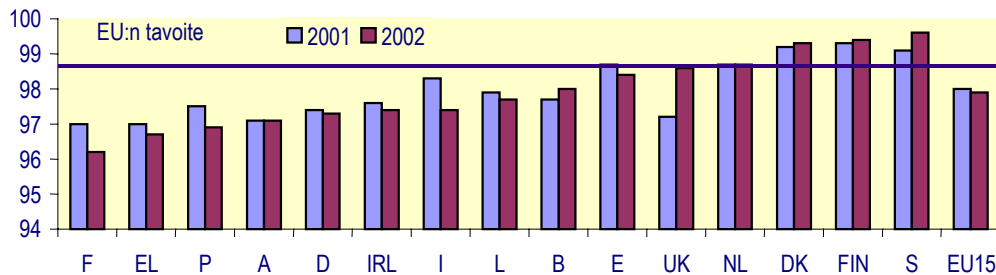
Sisämarkkinoiden toteuttaminen

Sekä kokonaiskauppa suhteessa BKT:hen että suorien ulkomaisten investointien osuus BKT:sta heikkenivät vuonna 2001 ensimmäisen kerran sitten vuoden 1992, mikä saattaa merkitä Euroopan taloudellisen integraation hidastumista. Lisäksi jäsenvaltioiden väliset hintaerot supistuivat vuoden 2000 15,3 prosentista 14,8 prosenttiin vuonna 2001, joka vastaa 1990-luvun lopun tilannetta. Euroalueen hintaerot pysyivät muuttumattomina noin 12 prosentissa.

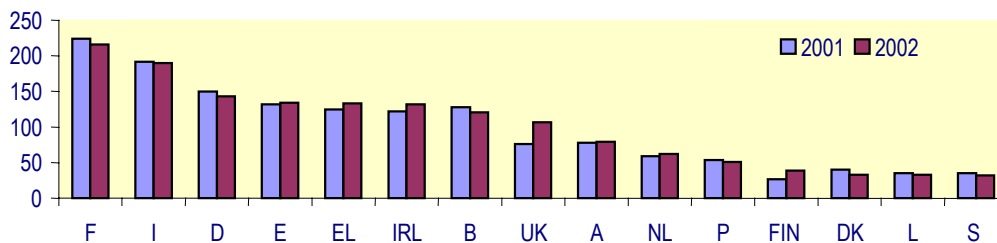
Sisämarkkinoita koskevien direktiivien täytäntöönpanoaste laski hieman; marraskuussa 2001 se oli 98 prosenttia ja marraskuussa 2002 97,9 prosenttia, mikä osoittaa jäsenvaltioiden vähentäneen toimiaan tällä alalla (ks. kuvio 8). Vain viisi jäsenvaltiota (Tanska, Alankomaat, Suomi, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta) ovat saavuttaneet 98,5 prosentin tavoitteen. Kun on kyse sisämarkkinoita koskevan lainsäädännön täytäntöönpanosta, sisämarkkinoihin liittyvien rikkomismenettelyjen kokonaismäärä on edelleen suuri erityisesti Ranskassa ja Italiassa.

Kuvio 8: Sisämarkkinoiden toteutuminen

Sisämarkkinadirektiivien siirtäminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

Rikkomistapaukset

Lähde: Komission yksiköt.

Uusien tuotteiden standardointi ei ole nopeutunut, eikä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltaminen ole tehostunut merkittävästi. Periaatetta ei edelleenkään tiedosteta, ja sen toteuttamisesta käytännössä aiheutuvat kustannukset estävät edelleen markkinoille pääsyn useimmissa, jollei kaikissa jäsenvaltioissa.

Komissio julkaisi hiljattain laajan luettelon rajatylittävien palvelujen esteistä, jotka koskevat yrityksiä ja kuluttajia.⁴ Esteet voivat liittyä esimerkiksi hallinnollisten mahdollisuuksien keston, monimutkaisuuteen ja moninkertaisuuteen sekä paikallisviranomaisten harkintavallan käyttöön. Luettelossa osoitetaan kaikkia jäsenvaltioita koskevia ongelmia, ja komission tarkoituksena on esittää toimia näiden esteiden poistamiseksi.

Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistujen yleisten tarjouskilpailujen osuus julkisten hankintojen kokonaisarvosta vuonna 2001 (15 prosenttia) pysyi muuttumattomana edellisvuoteen nähden. Saksassa osuus oli edelleen alhaisin eli 6 prosenttia. Julkisia tarjouskilpailuja tuodaan entistä enemmän verkkoon. Tanskassa, Saksassa ja Irlannissa edistyi erityisen hyvin tässä suhteessa. Lisäksi julkisia hankintoja koskevan lainsäädäntöpaketin tärkeimmistä kohdista päästiin poliittiseen sopimukseen, mutta sitä ei ole vielä hyväksytty muodollisesti.

⁴ Palvelujen sisämarkkinatilanne, KOM (2002) 441 lopullinen.

Kilpailu- ja sääntelypolitiikka

Kilpailupolitiikan tehostamiseksi on toteutettu toimia. Kaikissa jäsenvaltioissa Luxemburgia ja Suomea lukuun ottamatta kansalliset kilpailuviranomaiset voivat nyt valvoa, noudatetaanko EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa, jotka koskevat yritysten välisiä sopimuksia ja hallitsevan aseman väärinkäyttöä. Joissakin jäsenvaltioissa (Kreikka, Irlanti, Portugali ja Yhdistynyt kuningaskunta) on ryhdytty toimiin kilpailuviranomaisten resurssien ja toimintakapasiteetin lisäämiseksi ja joissakin jäsenvaltioissa (Belgia, Tanska, Espanja, Irlanti ja Portugali) on vahvistettu sääntelyviranomaisten toimivaltaa. EU:n tason toimet kilpailusääntöjen soveltamisen uudistamiseksi ovat edistyneet hyvin. Marraskuussa 2002 annettiin uusi asetus EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan täytäntöönpanojärjestelmien uudistamisesta, ja joulukuussa 2002 komissio esitteli neuvostolle ehdotuksen yrityskeskittymien valvonnasta annetun asetuksen muuttamisesta.

Vuonna 2000 valtiontukien (maatalous- ja kalastustukia lukuun ottamatta) osuus ylitti prosentin BKT:sta Belgiassa, Tanskassa, Saksassa ja Luxemburgissa. Tukien määrä prosentteina BKT:sta aleni kuitenkin edelleen kaikissa jäsenvaltioissa Tanskaa, Irlantia, Luxemburgia ja Alankomaita lukuun ottamatta. Samaan aikaan horisontaalisiin tavoitteisiin käytettävien tukien osuus on kasvamassa kaikissa jäsenvaltioissa Itävaltaa lukuun ottamatta. Komission valtiontukirekisteri ja valtiontukien tulostaulu edistävät valtiontukipolitiikkojen avoimuutta. Komissio pohtii parhaillaan keinoja arvioida valtiontuen tehokkuutta politiikan välineenä.

Rakenneuudistukset yhteysverkkoja tarvitsevilla toimialoilla

Viestintäalan kilpailua koskevat säännöt on laadittu, ja televiestinnän sääntelypaketin kaikista osista on päästy sopimukseen. Vuoden 2001 lopussa yksittäisten yritysten markkinaosuus paikallispuheluissa oli kuitenkin monissa jäsenvaltioissa edelleen korkea (yli 80 prosenttia), mikä selittää marginaalisen hintojen alenemisen kyseisissä puheluissa. Joissakin jäsenvaltioissa yksittäisten yritysten markkinaosuudet pysyivät korkeina jopa kaukopuheluissa. Näistä tuloksista huolimatta kilpailutilanne paranee jatkuvasti, kun operaattorin ennaltavalintaa sovelletaan nyt täysimittaisesti paikallispuheluissa.

Sähkömarkkinoiden vapauttaminen jatkui vuonna 2002, ja markkinoiden avaaminen lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa on edistynyt Belgiassa, Kreikassa, Espanjassa, Irlannissa, Luxemburgissa, Alankomaissa ja Portugalissa. Kaasumarkkinoilla vastaavaa kehitystä tapahtui Itävallassa, Tanskassa, Irlannissa, Luxemburgissa, Alankomaissa ja Espanjassa. Energia-alan kilpailu mitattuna yksityisten yritysten markkinaosuudella tai kaasun ja sähkön käyttäjien liikkuvuudella on kuitenkin edelleen vähäistä (ks. taulukot 5 ja 6).

Taulukko 5: Hyödykemarkkinat: sähkö

	Ilmoitettu markki- noiden avautumis- aste (2002)	Kilpailun täydelli- sen vapaut- tamisen ajankohta	Suurim- man sähkön- tuottajan markkina- osuus (2000)	Suurten teollisuus- asiakkaiden hinnat EU=100 (2002)	Koti- talouksien hinnat EU=100 (2002)	Suuret teollisuus- asiakkaat; sähköntuotta- jan vaihdot 1998–2001	Pienyrittäjät /kotitaloudet; sähköntuottajan vaihdot 1998–2001
B	52	2003/7	91,1	122,6	110,1	2-5 %	ei mahdollista
DK	35	2003	36,0	103,1	83,7	ei tiedossa	ei mahdollista
D	100	1999	34,0	110,5	122,1	20-30 %	5-10 %
EL	34	-	97,0	95,2	56,1	0 %	ei mahdollista
E	55	2003	42,4	83,9	83,2	10-20 %	ei mahdollista
F	30	-	90,2	90,6	89,4	10-20 %	ei mahdollista
IRL	40	2005	97,0	134,8	85,5	10-20 %	ei mahdollista
I	45	2004(1)	46,7	125,2	134,6	>50 %	ei mahdollista
L	57	-	-	104,0	111,1	10-20 %	ei mahdollista
NL	63	2004	ei saatav.	99,4	87,8	20-30 %	ei mahdollista
A	100	2001	32,6	120,0	90,2	20-30 %	5-10 %
P	45	2003	58,5	107,3	118,4	5-10 %	ei mahdollista
FIN	100	1997	23,3	64,7	67,5	ei tiedossa	5-10 %
S	100	1998	49,5	50,0	67,9	ei tiedossa	10-20 %
UK	100	1998	ei saatav.	99,0	99,8	>50 %	30-50 %

¹ Muut kuin kotitalouksien käyttäjät.

Lähde: Komission yksiköt.

Tämä johtuu muun muassa siitä, että energiamarkkinat eivät ole vielä riittävästi yhdentyneet unionissa. Sähkö- ja kaasupaketista päästiin poliittiseen sopimukseen neuvostossa, ja se sisältää sopimuksen päivämäärästä, jolloin markkinat voidaan avata kotitalousasiakkaille, sekä avoimesta ja syrjimättömästä rajatylittävän toiminnan tariffijärjestelmästä. Lisäksi edistystä on tapahtunut jäsenvaltioiden välisten sähköyhteenliittymien tason nostamisessa.

Taulukko 6: Hyödykemarkkinat: kaasu

	Ilmoitettu markki- noiden avautumis- aste (2002)	Kilpailun täydelli- sen vapaut- tamisen ajankohta	Suurim- man sähkön- tuottajan markkina- osuus (2000)	Suurten teollisuus- asiakkaiden hinnat EU=100 (2002)	Koti- talouksien hinnat EU=100 (2002)	Suuret teollisuus- asiakkaat; sähköntuotta- jan vaihdot 1998-2001	Pienyrietykset /kotitaloudet; sähköntuottajan vaihdot 1998-2001
B	59	2003/6	95	90,7	99,2	ei tiedossa	ei mahdollista
DK	35	2004	92	77,6	89,6	2-5 %	ei mahdollista
D	100	2000	ei tiedossa	125,7	109,9	<2%	<2 %
EL	ei saatavilla	ei saatav.	saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla
E	79	2003	70	75,0	124,4	20-30 %	ei mahdollista
F	20	-	95	85,1	109,3	20-30 %	ei mahdollista
IRL	82	2005	ei tiedossa	84,3	86,4	20-30 %	ei mahdollista
I	96	2003	10	101,4	118,3	10-20 %	2-5 %
L	72	-	85	101,9	79,0	5-10 %	ei mahdollista
NL	60	2003	ei tiedossa	88,3	83,6	30-50 %	ei mahdollista
A	100	2002	ei tiedossa	97,1	104,4	<2 %	ei mahdollista
P	ei saatavilla	-	ei saatav.	108,1	156,8	eivät täytä vaat.	ei mahdollista
FIN	ei saatavilla	-	ei saatav.	106,7	96,6	eivät täytä vaat.	ei mahdollista
S	47	2006	100	102,4	114,6	<2 %	ei mahdollista
UK	100	1998	50	93,6	78,9	>50 %	30-50%

Lähde: Komission yksiköt.

Kehitystä on havaittu myös yhteenliittymien infrastruktuurien käytön tehokkuudessa (Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan sekä Kreikan ja Italian välillä, lisäksi jossain määrin Tanskan ja Saksan välillä). Niiden kapasiteetin jaossa käytetään entistä enemmän markkinapohjaisia mekanismeja. Kapasiteettien jakojärjestelmät ja hinnoittelumekanismi ovat kuitenkin tehottomia ja rajoittavat edelleen kilpailua. Tanska, Saksa, Italia, Alankomaat, Itävalta, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat avanneet rautateiden rahtiliikenneverkostonsa kilpailulle kotimaisten palvelujen osalta. Vaikuttaa kuitenkin todennäköiseltä, että useimmat jäsenvaltiot eivät ehdi toteuttaa ensimmäistä infrastruktuuripakettia direktiivien voimaantulopäivään eli 15. maaliskuuta 2003 mennessä. Lisäksi neuvosto ja parlamentti eivät ole vielä päässeet yhteisymmärrykseen Euroopan laajuisia liikenneverkkoja koskevista suuntaviivoista ja tarkistetuista rahoitussäännöistä, toisesta rautatiepaketista, henkilöliikenteen julkisia palveluhankintoja koskevista sopimuksista eivätkä lentoasemien lähtö- ja saapumisaikojen jakamisesta. Myönteisenä seikkana voidaan mainita, että neuvosto pääsi sopimukseen postipalveludirektiivistä, yhtenäistä ilmatilaa koskevasta paketista ja satamapalveluja koskevasta yhteisestä kannasta.

2.5 EU:n rahoituspalvelumarkkinoiden tehokkuuden ja yhdentymisen edistäminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) vahvistettava kaikkien osapuolten pyrkimyksiä, joilla varmistetaan, että rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön vuoteen 2005 mennessä ja arvopaperimarkkinoita koskeva lainsäädäntö vuoteen 2003 mennessä, (ii) tehostettava ponnisteluja riskipääomamarkkinoita koskevan toimintasuunnitelman täytäntöön panemiseksi vuoteen 2003 mennessä, (iii) huolehdittava asianmukaisista järjestelyistä tehokkaan rajatylittävän ja toimialojen välisen yhteistyön harjoittamiseksi vakauttamistarkoituksissa sekä (iv) edistettävä rajatylittävän selvitystoiminnan esteiden poistamista.

Rahoituspalvelujen toimintasuunnitelman täytäntöönpano

Rahoitusmarkkinoiden yhdentymisprosessi edistyy. Rahoituspalveluiden toimintasuunnitelma, joka on tärkein väline yhteisön pyrkimyksissä yhdistää Euroopan rahoitusmarkkinat, sisälsi alunperin 42 lainsäädäntöön liittyvää ja muuta toimea, joista 32 on nyt saatettu päätökseen. Barcelonan Eurooppa-neuvostossa vuodelle 2002 asetetut kunnianhimoiset tavoitteet saavutetaan laajalti. Niistä kahdeksasta toimesta, jotka oli tarkoitus hyväksyä vuoden loppuun mennessä, kuusi on hyväksytty (kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IAS) koskeva asetus sekä direktiivit vakuusjärjestelyistä, rahoituspalveluiden etämarkkinoinnista ja vakuutusedustajista, finanssiryhmittymistä ja markkinoiden väärinkäytöstä). Tarjousesitteitä ja eläkerahastoja koskevat direktiiviehdotukset ovat viivästyneet hieman, ja eläkerahastodirektiivi on määrä hyväksyä maaliskuussa ja etämarkkinointidirektiivi kesäkuussa vuonna 2003. Neuvoston hyväksymät lainsäädäntötoimet on nyt saatettava osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Nykyinen edistymisvauhti rahoituspalveluiden toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa on säilytettävä, mikäli täytäntöönpano aiotaan saada päätökseen aikataulun mukaisesti vuoteen 2005 mennessä. Kaikki merkittävät toimet on hyväksyttävä unionissa vuoden 2004 puoliväliin mennessä, jotta jäsenvaltioilla on riittävästi aikaa saattaa ne osaksi lainsäädäntöään. Komissio on kehittämässä indikaattoreita, joilla mitataan yhdentymisen ja tehokkuuden kehitystä unionin rahoitusmarkkinoilla. Niiden avulla voidaan valvoa rahoituspalveluiden toimintasuunnitelmaan liittyvien toimien vaikutusta.

Riskipääomaa koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpano

Riskipääomamarkkinoiden voimakas korjausliike on jatkunut vuoden 2000 puolestavälistä lähtien. Unionin riskipääomamarkkinoiden rakenteellisella tasolla on sääntelyyn liittyviä, verotuksellisia sekä lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia esteitä. Riskipääomaa koskevan toimintasuunnitelman tarkoituksena oli poistaa näitä esteitä, ja sen täytäntöönpanoa jatkettiin vuonna 2002. Lisäksi jäsenvaltioissa on toteutettu uudistuksia unionin yhteisten sääntelypuitteiden luomiseksi käyttäen rahoituspalveluiden toimintasuunnitelman näkökohtia. Joissakin jäsenvaltioissa (Tanska ja Saksa) yhteisösijoitusten sääntelyssä on alettu suosia enemmän varovaisuusperiaatetta kuin määrällisiä rajoitteita. Useissa jäsenvaltioissa (Italia, Alankomaat ja Espanja) on lyhennetty konkurssisaataviin kuuluvien velkojen maksuaikaa ja lievitetty säädöksiä, joilla kielletään toinen mahdollisuus konkurssin tehneiltä yrittäjiltä. Riskipääomasijoitusten verotuspuitteiden parantamiseksi useimmat jäsenvaltiot ovat toteuttaneet verotustoimia, joiden pitäisi edistää muun muassa riskipääomamarkkinoita. Näihin toimiin kuuluu yritysverotuksen alentaminen, uusien yritysten verokannustimet

sekä verohelpotuksia tutkimus- ja kehitysmenoista sekä yleisistä sijoituskuluista. Useissa jäsenvaltioissa on myös uudistettu verotusta työntekijöiden taloudellisen osallistumisen edistämiseksi (Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta). Toimien toteuttamisesta huolimatta useimpien jäsenvaltioiden verotusjärjestelmissä on kuitenkin edelleen korkokulujen käsittelyyn ja osinkojen maksuun liittyvää syrjintää. Yleisesti ottaen on tehty paljon EU:n tehokkaiden riskipääomamarkkinoiden esteiden poistamiseksi, mutta edistyksen on nopeuduttava kaikilla riskipääomaa koskevassa toimintasuunnitelmassa määritellyillä alueilla.

Rajatyrittävää ja alojen välistä yhteistyötä koskevat järjestelyt toiminnan vakauden varmistamiseksi

Joissakin jäsenvaltioissa uudistettiin vuonna 2002 rahoituslaitosten valvontaa koskevia järjestelyjä alojen välisen yhteistyön lisäämiseksi. Itävallassa äskettäin perustettu rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomainen valvoo kaikkia rahoituslaitoksia ja markkinoita. Saksassa kolme erillistä valvontavirastoa, pankki- ja vakuutusalan sekä arvopaperikaupan valvontavirastot, yhdistyivät. Irlannissa perustettiin rahoitusalan sääntelyviranomainen uudistetun keskuspankin yhteyteen. Belgiassa nykyistä kolmea valvontaviranomaista uudistetaan, ja niitä johtaa rahoituspalveluviranomainen. Alankomaissa valvontaa uudistetaan poliittisten tavoitelinjausten mukaan eikä toimialoitain. Ranskassa elvytettiin ehdotus kahden rahoitusmarkkinaviranomaisen yhdistämisestä. Rajatyrittävän yhteistyön parantaminen on ratkaisevaa rahoitusmarkkinoiden yhdyntyessä, koska jäsenvaltiot soveltavat erilaisia rahoituslaitosten konsolidoidun valvonnan malleja. Yksi nelivaiheisen lähestymistavan laajentamista (ns. Lamfalussy'n menettely) pankkeihin ja vakuutusyhtiöihin sekä rahoitusryhmittymiin koskevan Ecofin-neuvoston ehdotuksen tavoitteista on juuri edistää säädösten yhdenmukaisuutta jäsenvaltioissa.

Tehokkaat rajatyrittävät selvitysjärjestelmät

Huolimatta siitä, että voidaan havaita merkkejä markkinoiden keskittymisestä (esimerkiksi Crestin ja Euroclearin fuusio), nykyiset rajatyrittävät selvitysjärjestelmät ovat monimutkaisia ja hajanaisia, ja niihin liittyy tarpeettomia kustannuksia ja sijoittajiin kohdistuvia riskejä. Komissio julkaisi toukokuussa 2002 neuvoa-antavan tiedonannon, jonka tarkoituksena on koota näkökohtia ensisijaisista toimista. Parhaillaan valmisteltavassa toisessa Giovanninin kertomuksessa keskitytään ensimmäisessä kertomuksessa esitettyjen esteiden poistamiseen ja tarkastellaan selvitysjärjestelmien rakenteen todennäköiseen kehitykseen liittyviä poliittisia näkökohtia sekä mahdollisia tulevia selvitystoiminnan malleja.

2.6 Yrittäjyyden kannustaminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) luotava yritysystävällinen ympäristö (parannettava yritysverotusjärjestelmää ja sääntely-ympäristöä, tehostettava julkisia palveluita, vähennettävä rajatyrittävän taloudellisen toiminnan esteitä), (ii) toimittava pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan mukaisesti ja (iii) parannettava mahdollisuuksia saada rahoitusta.

Sekä yhteisön tasolla että jäsenvaltioissa on ryhdytty useisiin toimiin yritys ympäristön kehittämiseksi ja yrittäjyyden edistämiseksi. Tulokset vaihtelevat kuitenkin huomattavasti jäsenvaltioiden välillä eri osa-alueilla.

Yritysympäristö

Sääntely-ympäristö on kehittymässä kaikissa jäsenvaltioissa, mutta vielä on paljon työtä tehtävänä, jotta useiden pienten parannusten yhteisvaikutus tulisi näkyviin. Unionin tasolla komissio on ottamassa käyttöön uutta vaikutusten arviointimenetelmää ja toteuttamassa toimintasuunnitelmaansa sääntelyn kehittämisestä. Joissakin jäsenvaltioissa (Ranska, Italia, Itävalta ja Portugali) on ryhdytty toimiin uuden yrityksen perustamisessa vaaditun ajan lyhentämiseksi ja kulujen vähentämiseksi, hallinnollisten esteiden poistamiseksi ja kilpailun lisäämiseksi tietyillä aloilla.

Julkisen sektorin tehokkuuden lisäämiseen tähtääviä merkittäviä uudistuksia tehtiin Belgiassa (uudet johtamista koskevat säännöt, esikuvavertailu ja verkkovälitteiset viranomaispalvelut), Tanskassa (julkisten tarjouskilpailujen käytön lisääminen), Portugalissa (keskushallinnon rakenteen järkipäätämisen) ja Ruotsissa (esikuvavertailuun käytettävän tietokannan kehittäminen ja käyttö). Julkisia palveluja tuodaan verkkoon entistä enemmän (ks. kohta 2.7).

Yhtiöoikeuden asiantuntijoiden korkean tason työryhmän lopullinen kertomus tilinpäätösstandardeista ja yritysjohton valvontaa koskevista säännöistä julkaistiin. Tämä kertomus on perusta yrityslainsäädännön uudistuksille EU:n tasolla. Lisäksi komissio käynnisti keskustelun jäsenvaltioiden kanssa pitkän aikavälin laajoista yritysvero- ja verotusmuutoksista unionissa. Vuonna 2002 lakisääteisiä yritysverokantoja alennettiin Ranskassa, Irlannissa, Luxemburgissa, Alankomaissa ja Portugalissa, ja Kreikassa yksinkertaistettiin yritysverotusjärjestelmää. Sähköisen kaupankäynnin arvonlisäverotusta koskevan direktiivin hyväksymisen tulisi vaikuttaa sähköisen kaupan olosuhteiden paranemiseen (ks. myös kohta 2.7).

Pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja

Vuonna 2002 kaikissa jäsenvaltioissa edistettiin pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan suositusten täytäntöönpanossa. Useimmissa jäsenvaltioissa ryhdyttiin toimiin uuden yrityksen perustamiseen vaaditun ajan lyhentämiseksi ja kulujen vähentämiseksi, yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi yrittäjyyttä varten, sähköisen kaupan helpottamiseksi liiketoiminnassa sekä yritysten lainsäädännöllisen ja oikeudellisen ympäristön parantamiseksi (ks. yllä). Pienten yritysten etujen parantamiseksi toteutettiin vain vähän toimia.

Rahoituksen saatavuus

Rahoituksen saatavuus on edelleen erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten ongelma. Tätä ongelmaa on syventänyt pääomasijoitusten heikkeneminen ja joidenkin pankkien taloudelliset vaikeudet. Useimmat jäsenvaltiot ovat laatineet riskipääomaa koskevan toimintasuunnitelman yhteydessä ohjelmia yrittäjyyden ja innovaatioiden edistämiseksi.

2.7 Osaamistalouden edistäminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) edistettävä tutkimus- ja kehitystyötä sekä innovointia (luotava sopivat puitteet, edistettävä korkeakoulujen tiedonsiirtoa, parannettava yhteistyötä Euroopassa, hyväksyttävä kuudes tutkimuksen puiteohjelma); (ii) edistettävä tieto- ja viestintätekniikan saatavuutta ja käyttöä (nopeutettava eurooppalaisen laajakaistaverkoston kehittämistä, lisättävä Internetin käyttöä) sekä (iii) vahvistettava

panostusta niin yleissivistävään kuin ammatilliseenkin koulutukseen (perustaitojen parantamiseksi, yleissivistävien ja ammatillisten koulutusjärjestelmien mahdollisuuksien sopeuttamiseksi sekä tutkintotodistusten ja pätevyysien läpinäkyvyyden varmistamiseksi).

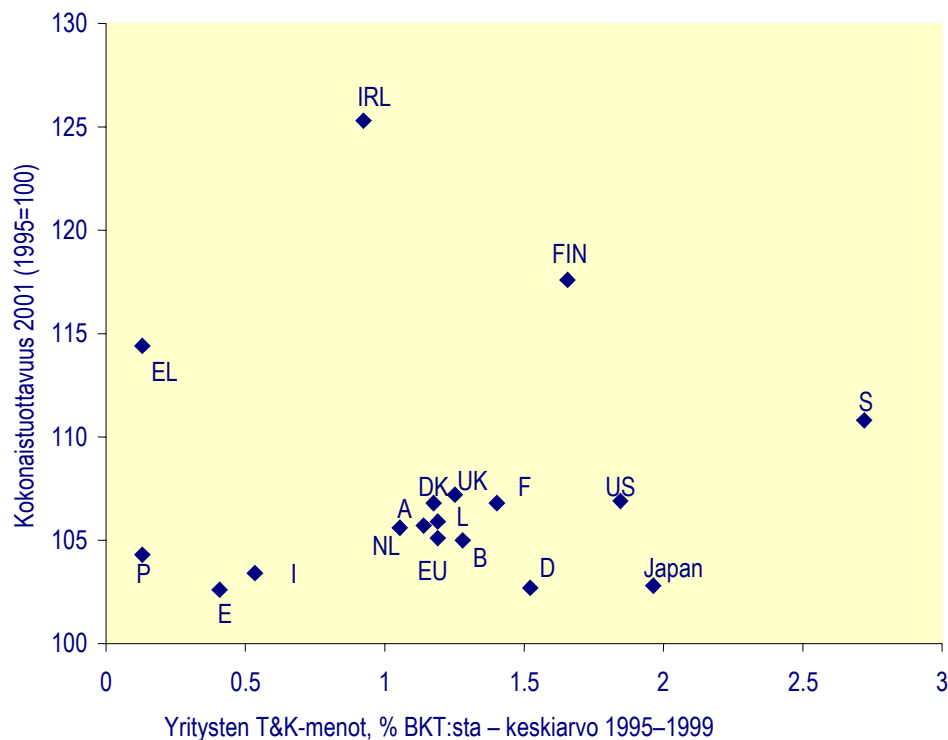
Unionin osaamistalouden edistyminen on edelleen hitaampaa kuin Yhdysvalloissa, mutta merkkejä Yhdysvaltain etumatkan pienenemisestä on havaittavissa (esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan käytössä). Yritysten T&K-toiminnassa sekä patentoinnissa on kuitenkin edelleen puutteita. Internetin käyttö unionissa lisääntyy jatkuvasti. Haasteen muodostaa laajakaistayhteyksien käyttöönoton nopeuttaminen. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisääminen on edelleen ensisijaista. Lisäksi jäsenvaltioissa on korostettu ammatillisen koulutuksen näkökohtia, jotta voitaisiin vastata ammattitaitovaatimusten muutoksiin asianmukaisesti.

Tutkimus, kehitys ja innovaatio

Komissio on käynnistänyt jäsenvaltioiden ja yritysten kanssa keskustelun siitä, miten T&K-toimintaan nykyisin käytettyjen varojen osuutta (1,9 prosenttia BKT:sta) voitaisiin lisätä, jotta päästäisiin Barcelonan Eurooppa-neuvostossa asetettuun 3 prosentin tavoitteeseen. Painopiste on parempien puitteiden luomisessa T&K-toiminnalle ja innovaatioille. Samanaikaisesti kiinnitetään entistä enemmän huomiota siihen, miten nykyisiä varoja voitaisiin käyttää tehokkaasti T&K-toiminnan ja innovaatioiden tukemiseen. Nämä toimet edistävät myös tuottavuuden kasvua (ks. kuvio 9).

Eurooppalaista tutkimusaluetta koskevan aloitteen yhteydessä on edistytty kansallisten tutkimustoimien, kuten aids- ja HIV-tutkimusten yhteensovittamisessa. Äskettäin hyväksytyn kuudennen tutkimuksen puiteohjelman pitäisi vahvistaa tätä suuntausta. Toisaalta yhteisön patentista ei ole vielä päästy sopimukseen. Kreikassa, Italiassa, Itävallassa, Portugalissa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on ryhdytty toimiin korkeakoulujen ja yritysten välisten yhteyksien parantamiseksi.

Kuvio 9: Yritysten T&K-menot ja tuotannontekijöiden kokonaistuottavuus

Lähde: Komission yksiköt.

Tieto- ja viestintätekniikka (TVT)

Paikallinen kilpailu televiestintämarkkinoilla on olennaisen tärkeää tieto- ja viestintätekniikka-alan kehittymiselle Euroopassa. Lainsäädännöllisesti tilaajayhteydet on nyt eriytetty kaikissa jäsenvaltioissa. Vakiintuneen operaattorin paikallisverkkoa hyödyntävissä telepalveluissa ei ole käytännössä vielä riittävästi kilpailua (ks. kohta 2.4). Laajakaistapalvelujen – kuten nopean äänensiirron sekä data- ja videosaatteen – käyttöönotto on ollut odotettua hitaampaa, ja tukkumarkkinoille on edelleen tyypillistä vakiintuneiden operaattorien määräävä markkina-asema. Vuonna 2001 laajakaistayhteyksiä oli suhteellisen paljon Belgiassa, Tanskassa, Saksassa, Alankomaissa, Itävallassa, Suomessa ja Ruotsissa. Sevillan Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 2002 hyväksytyllä eEurope 2005 -toimintasuunnitelmalla pyritään edistämään laajakaistayhteyksien kehittämistä ja Internetin käyttöä yleensä.

Tieto- ja viestintätekniikkaan käytettiin entistä enemmän varoja ja Internet-yhteyksien kustannukset alenivat, joten Internet-yhteyksien määrä kasvoi edelleen, vaikkakin hitaammin kuin vuonna 2001. Vuoden 2002 puoliväliin mennessä 40 prosentilla EU:n kotitalouksista oli Internet-yhteys, kun vuonna 2001 vastaava osuus oli 36 prosenttia. Jäsenvaltioiden välillä oli kuitenkin vielä suuria eroja. Espanja, Ranska ja Portugali näyttivät yltävän unionin keskiarvoon päinvastoin kuin Kreikka. Samoin Internet-yhteydet kouluissa lisääntyivät. Oppilasmäärä suhteessa Internetiin liitettyihin tietokoneisiin parani vuoden 2001 25 oppilaasta 17 oppilaaseen vuonna 2002. Jäsenvaltioiden väliset erot ovat kuitenkin huomattavia. Alkuperäiset eEurope-tavoitteet

eli Internet-yhteyksien saaminen kaikkiin kouluihin ja riittävän opettajamäärän kouluttaminen on lähes saavutettu. Internetin käyttö yrityksissä on huomattavasti yleisempää kuin kotitalouksissa. Kuitenkin varsinaisesti Internetissä toimivia yrityksiä on edelleen vähän. Tärkeimmistä julkisista palveluista 55 prosenttia oli saatavilla Internetin välityksellä huhtikuussa 2002, kun lokakuussa 2001 vastaava osuus oli 45 prosenttia. Tällä alueella Benelux-maat, Saksa ja Itävalta ovat muita jäljessä.

Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

Julkiset koulutusmenot vähenivät hieman koko EU:ssa, sillä ne supistuivat vuoden 1995 5,2 prosentista 5,1 prosenttiin BKT:sta vuonna 2000. Koulutusmenojen osuus julkisista kokonaismenoista kasvoi kuitenkin 1 prosenttiyksiköllä samalla ajanjaksolla. Toisin kuin Yhdysvalloissa, yksityisten koulutusinvestointien osuus on EU:ssa hyvin pieni. Esimerkiksi korkeakoulutukseen käytettyjen yksityisten menojen osuus on vain 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen verrattuna Yhdysvaltain 1,6 prosenttiin. Yksityisten varojen käyttö koulutuslaitoksiin on alle 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen kaikissa jäsenvaltioissa Saksaa, Kreikkaa ja Espanjaa lukuun ottamatta. Näyttää siltä, että joidenkin jäsenvaltioiden koulutuspolitiikassa koulutusjärjestelmien uudistustarpeissa keskitytään enemmän toiminnan tehostamiseen kuin menojen kasvattamiseen. Jotkin jäsenvaltiot nimittäin investoivat koulutukseen vähemmän kuin muut, mutta pääsevät silti parempiin tuloksiin. Useimmat jäsenvaltiot ovat vahvistaneet koulutuksen ammatillista puolta muun muassa lisätäkseen vaihtoehtoja oppilaille, jotka muutoin saattavat jäädä koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Unionissa on otettu käyttöön useita välineitä, joiden tavoitteena on helpottaa pätevyyksien ja taitojen siirtoa akateemisiin ja ammatillisiin tarkoituksiin. Eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä, jolla edistetään opiskelijoiden liikkuvuutta, laajenee edelleen jopa Euroopan ulkopuolelle. Lisäksi eurooppalaiset kandidaatin- ja maisterintutkinnot pyritään liittämään Bolognan prosessiin.

2.8 Ympäristön kestävyuden vahvistaminen

Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen suositusten mukaan jäsenvaltioiden on: (i) *tehtävä vaikutusanalyysjä, joissa käsitellään toimien sosiaalisia ja ympäristöä koskevia seurauksia*, (ii) *lisättävä kilpailua markkinapohjaisten välineiden tehostamiseksi*, (iii) *otettava käyttöön taloudellisiin välineisiin perustuva politiikka ja vahvistettava sitä, jotta ulkoisvaikutukset voitaisiin integroida ja resurssien käyttö ilmenisi tarkoituksenmukaisella tavalla*, (iv) *valmistauduttava päästökauppaan EU:n tasolla entistä yleisemmin, valmisteltava asianmukaisia toimia ja politiikkaa Kioton pöytäkirjan vaatimusten täyttämiseksi, ja erityisesti pyrittävä tehokkaampaan energian ja liikenteen kysynnän hallintaan*, (v) *kannustettava ympäristötietojen julkistamista yritysten tilinpäätöksissä*, (vi) *vähennettävä alakohtaisia tukia ja verovapautuksia sekä muita toimenpiteitä, joilla on kielteisiä vaikutuksia ympäristöön*, (vii) *sovittava asianmukaisista energiaverotuksen puitteista Euroopan tasolla*, ja (viii) *jatkettava energian käyttöön, liikenne mukaan luettuna, kohdistuvien toimien täytäntöönpanoa energiatehokkuuden parantamiseksi*.

Vaikutusten arviointi

Komissio on poiminut vuoden 2003 työohjelmaansa joitakin keskeisiä ehdotuksia, joiden taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia se aikoo arvioida ennen niiden esittämistä neuvostolle ja parlamentille. Komissio julkaisee oppaan, jota

jäsenvaltiot voivat käyttää apuna direktiivissä 2001/42/EY edellytetyn strategisen ympäristöarvioinnin täytäntöönpanossa.

Markkinapohjaisten välineiden tehostaminen

Hyödykemarkkinoiden rakenneuudistusten ja varsinkin yhteysverkkoja tarvitsevien toimialojen vapauttamisen (ks. 2.4 kohta) odotetaan kannustavan yrityksiä noudattamaan herkemmin markkinoiden hintasignaaleja ja kilpailemaan pikemminkin hinnoilla, laadulla ja innovaatioilla kuin luottamaan valtion suojeleminen tai määäämiin tuottoihin. Uudistusten pitäisi myös lisätä asiakkaiden valinnanvapautta. Niiden pitäisi saada taloudelliset toimijat vastaamaan joustavammin hintasignaaleihin ja siirtymään ympäristöä vähemmän kuormittaviin energialähteisiin ja kuljetustapoihin. Sekä rakenneuudistuksissa että riittävien hintasignaalien antamisessa edistyi kuitenkin melko heikosti vuonna 2002, kun otetaan huomioon ympäristöhaasteiden suuruus.

Ympäristökustannusten hinnoittelu

Saksa ja Ruotsi nostivat energia- ja/tai hiiliverojaan jatkaen siirtymistä työn verotuksesta energiaverotukseen. Itävalta aikoo käynnistää samanlaisia toimenpiteitä. Belgia, Alankomaat, Italia ja Espanja mukauttivat ajoneuvojen verotusjärjestelmää ottamalla käyttöön ympäristöperusteita, ja Ranskassa tarjottiin verohelpotuksia ympäristöä saastuttamattomien autojen ostajille sekä talojen eristämisen yhteydessä. Suomi on ilmoittanut korottavansa asteittain kunnallisille kaatopaikoille vietävän jätteen veroa. Ruotsi korottaa jäte- ja soraveroaan. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tulivat voimaan täytesoravero ja kasvihuonekaasujen päästökauppajärjestelmä. Osa tämän vapaaehtoisen järjestelmän ominaisuuksista ei sovi yhteen EY:n päästökauppajärjestelmän kanssa (ks. jäljempänä).

Useissa jäsenvaltioissa (Ranskassa, Italiassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa) alennettiin vaihtoehtoisten polttoaineiden, pääasiassa biodieselin valmisteveroa. Nämä kansalliset toimenpiteet liittyvät vähärikkisten biopolttoaineiden verokevennyksiä koskevaan komission ehdotukseen, josta neuvosto pääsi poliittiseen sopimukseen. Luxemburg ja Alankomaat ovat liittyneet niiden maiden joukkoon, jotka tarjoavat veronalennuksia vähärikkisille polttoaineille ennakoiden pakollisten vaatimusten voimaantuloa EU:ssa vuonna 2005. Belgia on käynnistänyt samanlaisia toimia kotitalouksien lämmitysohjyn rikkipitoisuuden vähentämiseksi.

Espanja ja Tanska ovat ilmoittaneet vähentävänsä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tukia, ja Tanska on samoin poistanut käytöstä joitakin ympäristöveroja. Alankomaat uudistaa uusiutuvien energialähteiden tukijärjestelmää kohdentaakseen tuet paremmin ja välttääkseen elvyttämistä liikaa tietyn tyyppisiä uusiutuvia energiantuotantomuotoja.

Päästökauppa

Neuvosto ja parlamentti edistyivät tuntuvasti neuvotteluissa unionin päästökauppajärjestelmää koskevan komission ehdotuksen hyväksymisestä Kioton pöytäkirjan ratifioinnin jälkeen, sillä parlamentin ensimmäinen käsittely saatiin päätökseen vuoden 2002 loppuun mennessä. Tämän ja EY:n päästökauppajärjestelmän yhteistoteutusta ja puhtaan kehityksen mekanismia koskevan komission ehdotuksen pitäisi yhdessä vaikuttaa niin, että suuri osa vaadituista päästövähennyksistä voidaan

toteuttaa kustannustehokkaasti. Alankomaissa aloitettiin työt päästökiintiöiden jakamiseksi yksittäisille yrityksille ja valmisteltiin näin EY:n päästökauppajärjestelmää.

Ympäristötietojen julkistaminen

Jäsenvaltioissa on toteutettu yleisesti toimia, joiden yhteydessä yrityksille on tiedotettu ympäristötietojen julkistamista yritysten tilinpäätöksissä koskevasta komission suosituksesta. Tiedotus tapahtuu yleensä toimialajärjestöjen tai kirjanpitoalan järjestöjen välityksellä, mutta jotkin jäsenvaltiot (Tanska ja Espanja) ovat sisällyttäneet suosituksen täysin tai osittain lainsäädäntöönsä, ja muutamat muut jäsenvaltiot (Ranska, Saksa, Kreikka, Portugali ja Yhdistynyt kuningaskunta) saattavat toimia samoin.

Kielteisesti ympäristöön vaikuttavien tukien ja verovapautusten vähentäminen

Saksa jatkaa kivihiilen louhintaan myönnettyjen tukien vähentämistä ja on ilmoittanut aikovansa vähentää vapautuksia tehdasteollisuuden ympäristöveroista. Tähän mennessä komission tietoon ei ole tullut yhtään muiden jäsenvaltion aloitetta, jonka tavoitteena olisi vähentää toimialakohtaisia tukia, verovapautuksia tai muita toimia, joilla on kielteisiä vaikutuksia ympäristöön.

Yhteisön energiaverotuspuitteet

Neuvostossa jatkettiin keskustelua direktiiviluonnoksesta, jolla on tarkoitus uudistaa energiatuotteiden verotusta koskevia yhteisön puitteita, mutta siitä ei päästy sopimukseen vuoden 2002 joulukuuhun mennessä. Tärkeimmät vielä ratkaisematta olevat kysymykset ovat mahdollisuus asettaa kansallinen vero nykyistä minimiverotaso alemmaksi, kaupalliseen käyttöön tarkoitetun dieselin verotusjärjestelyt ja muita energiatuotteita koskevien siirtymävaiheiden kesto.

Energiatehokkuuden edistämiseen tähtäävät toimet

Energiatehokkuuden parantaminen on monien vuosien ajan ollut tärkeä osa EU:n energiapolitiikkaa ja on sitä jatkossakin. Äskettäin annettu EY:n direktiivi rakennusten energiatehokkuudesta sekä ehdotus lämmön ja sähkön yhteistuotannosta edistävät kumpikin energiatehokkuutta tulevana vuosina erityisesti niissä jäsenvaltioissa, jotka tähän mennessä ovat hyödyntäneet muita vähemmän niiden tarjoamia energiansäästämismahdollisuuksia. Saksa on jo kiristänyt uusien rakennusten energiatehokkuusvaatimuksia.

3. Suuntaviivojen toteuttaminen jäsenvaltioissa

Liitteenä olevassa komission työasiakirjassa esitetään perusteellinen arviointi suositusten täytäntöönpanosta kussakin jäsenvaltiossa. Arvioinnin mukaan Tanska ja Ruotsi ovat onnistuneet yleisesti parhaiten maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen toteuttamisessa. Lähes samaan tasoon yltävät Belgia, Kreikka, Espanja, Irlanti, Alankomaat, Portugali ja Yhdistynyt kuningaskunta. Viimeisenä luettelossa ovat Saksa, Ranska, Italia, Luxemburg, Itävalta ja Suomi.

Yksittäisiä politiikanaloja tarkasteltaessa käy ilmi, että Tanskassa ja Ruotsissa on toteutettu parhaiten julkista taloutta koskevia suosituksia ja että Saksa, Ranska, Italia ja Itävalta näyttävät noudattaneen suosituksia huonoiten. Työmarkkinoita koskevia suosituksia on noudatettu parhaiten Ruotsissa ja huonoiten Saksassa ja Itävallassa. Näyttää siltä, että hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevia suosituksia on toteutettu parhaiten Tanskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja huonoiten Luxemburgissa ja Suomessa. Muut jäsenvaltiot sijoittuvat näiden valtioiden väliin.

Taulukossa 7 on yhteenveto arvioista, jotka koskevat edistymistä talouspolitiikan suuntaviivojen maakohtaisten suositusten toteuttamisessa. Varoituksen sana on kuitenkin paikallaan: jäsenvaltioiden olosuhteet poikkeavat toisistaan, joten maakohtaisten suositusten haasteellisuus vaihtelee. Joillekin jäsenvaltioille suositellut toimenpiteet saattavat siis olla keskimääräistä vaativampia toteuttaa. On myös korostettava, ettei tässä esitetyistä arvioista jäsenvaltioiden onnistumisesta maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa voida päätellä, miten jäsenvaltioiden kokonaissaavutukset sijoittuvat toisiinsa nähden ja miten ne ovat parantuneet. Tämä edellyttäisi huomattavasti perusteellisempaa arviointia ja paljon tuoreempia tietoja.

Taulukko 7: Eri jäsenvaltioiden edistyminen maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen toteuttamisessa vuonna 2002

	Julkinen rahoitus	Työmark-kinat	Hyödyke- markkinat
BELGIA	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
TANSKA	HYVÄ	KOHTA-LAINEN	HYVÄ
SAKSA	HUONO	HUONO	KOHTA-LAINEN
KREIKKA	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
ESPANJA	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
RANSKA	HUONO	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
IRLANTI	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
ITALIA	HUONO	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
LUXEBURG	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	HUONO
ALANKOMAAT	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
ITÄVALTA	HUONO	HUONO	KOHTA-LAINEN
PORTUGALI	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN
SUOMI	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	HUONO
RUOTSI	HYVÄ	HYVÄ	KOHTA-LAINEN
YHDISTYNYT KUNINGASKUN TA	KOHTA-LAINEN	KOHTA-LAINEN	HYVÄ

Huom: Edistymistä kuvaavat maininnat *hyvä/kohtalainen/huono* perustuvat tämän tiedonannon jäsenvaltiokohtaisissa yhteenvedoissa ja talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen täytäntöönpanokertomuksen II osan tarkemmissa maakohtaisissa selvityksissä esitettyihin yleisiin arvioihin näiden eri osa-alueiden edistymisestä.

3.1 Belgia

Belgia kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti kuuluvan keskitason ryhmään maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen täytäntöönpanossa. Edistystä tapahtui julkista rahoitusta koskevien suositusten noudattamisessa, etenkin kun on kyse tasapainoisen rahoitusaseman säilyttämisestä. Talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa edellytettiin julkisen talouden vakauttamisen jatkamista, mutta se ei näytä toteutuvan. Velkasuhteen supistuminen edelleen vuonna 2002 on myönteistä, mutta vuonna 2002 toteutetut toimet väestön ikääntymisestä aiheutuviin julkistaloudellisiin seurauksiin valmistautumiseksi (etenkin julkisten varojen sijoittaminen ikääntymisrahastoon) eivät ole riittäviä pitkän aikavälin kestävyuden takaamiseksi.

Työmarkkinoita koskevien suositusten täytäntöönpanossa on tapahtunut edistystä. Erityisen paljon on toteutettu toimia, joilla pyritään edistämään ikääntyneiden työntekijöiden osallistumista työmarkkinoille, mutta liian varhaisen eläkkeelle siirtymisen hillitsemiseksi tarvitaan tehokkaampia toimenpiteitä. Naisten työllisyyttä lisääviä toimia on käynnistetty hieman vähemmän. Työvoiman maantieteellisen liikkuvuuden edistämiseksi tai joustavuuden ja työsuhteturvan saamiseksi asianmukaiseen tasapainoon on toteutettu vain vähän toimia. Määräaikaisen työstä poissaolon mahdollistavan ohjelman (aikahyvitysjärjestelmän) vaikutukset työllisyysasteeseen eivät ole vielä selviä.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Erityisesti toteutettiin toimia, joilla pyritään vähentämään yritysten hallinnollisia esteitä ja tehostamaan julkista hallintoa. Hallitus nimitti virallisesti riippumattoman liikennejärjestelmien toimijan, mitä voidaan pitää askeleena kohti kilpailun lisääntymistä sähkö- ja kaasumarkkinoilla. Kilpailun vääristymisen estämiseksi toteutettiin vain vähän toimia. Vääristyminen johtuu siitä, etteivät paikallisviranomaisten yhteydet joihinkin palvelualojen toimijoihin ole läpinäkyviä.

3.2 Tanska

Tanska on yksi niistä jäsenvaltioista, joiden katsotaan toteuttaneen parhaiten maakohtaiset talouspolitiikan suuntaviivat. Julkista rahoitusta koskevien suositusten toteuttamisessa edistyi hyvin, etenkin verojäädytyksen toteuttamisen ja noudattamisen osalta hallinnon kaikilla tasoilla, samoin julkisen kulutuksen reaalikasvulle asetetun tavoitteen saavuttamisessa.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa tapahtui edistystä toteuttamalla toimia työtulojen verotuksen keventämiseksi esittelemällä ehdotus työmarkkinauudistuksesta, jonka painopiste on työmarkkinatoimien tehostamisessa.

Hyödykemarkkinoihin, yrittäjyyteen ja osaamistalouteen liittyvien suositusten osalta edistyi hyvin. Etenkin toteutettiin toimia, kuten kilpailulainsäädännön uudistus, niiden alojen vähentämiseksi, joille on tyypillistä liian vähäinen kilpailu. Hallitus esitti myös strategian, joka koskee kilpailun lisäämistä julkisten palvelujen tarjonnassa yksityissektorilla. Sähkö- ja kaasumarkkinat vapautetaan täysin vuosina 2003 ja 2004, mutta uusiutuville energialähteille maksettavan tuen uudistamisesta tehtiin päätös kilpailun lisäämiseksi kyseisellä alalla.

3.3 Saksa

Saksa luetaan niiden jäsenvaltioiden joukkoon, joissa maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen katsotaan toteutuneen huonoimmin. Julkista rahoitusta koskevien suositusten noudattamisessa tapahtui vain vähän edistystä, erityisesti siksi, että julkisen talouden alijäämän viitearvoa 3 prosenttia suhteessa BKT:hen ei noudatettu, julkisen talouden vakauttaminen vuonna 2003 näyttää epävarmalta, ja terveydenhuoltomenojen nousua hillitsevät toimenpiteet ovat tähän mennessä olleet tehottomia. Myönteistä on kuitenkin, että budjettimenettelylakien muutokset tulivat voimaan jo vuoden 2002 puolivälissä eivätkä vasta vuodesta 2005 alkaen.

Työmarkkinoita koskevien suositusten noudattamisessa edistytettiin vain vähän. Suositusten mukaan Saksan olisi tehostettava pyrkimyksiä saada työnteke kannattavaksi, parannettava aktiivisen työmarkkinapolitiikan tehokkuutta, edistettävä joustavia työjärjestelyjä ja poistettava naisilta työmarkkinoille osallistumisen esteet. Näiden tavoitteiden edistämiseksi on toki toteutettu toimia, mutta edistys on tähän mennessä selvästi riittämätöntä. Uusia toimia ei aloitettu palkkojen eriyttämiseksi tuottavuuskehityksen ja ammattitaitoerojen mukaan. Aktiivisen työmarkkinapolitiikan tehokkuuden seurantaa ja arviointia on kiireesti parannettava.

Edistystä tapahtui hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Etenkin toteutettiin toimia oppilaiden yleisen koulumenestyksen parantamiseksi ja sen edistämiseksi, että yhä useammat koulunsa päättäneet aloittaisivat yliopisto-opinnot. Toimet todellisen kilpailun luomiseksi sähkö- ja kaasumarkkinoilla eivät ole vielä riittäviä. Sisämarkkinoita koskevien direktiivien saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja virallisessa lehdessä julkaistavien avointen tarjouskilpailujen arvon lisäämisessä ei edistytty.

3.4 Kreikka

Kreikka kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti kuuluvan keskitason ryhmään, kun on kyse maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen toteuttamisesta. Julkista rahoitusta koskevien suositusten toteuttamisessa tapahtui edistystä. Eläkejärjestelmässä toteutettiin vaatimaton uudistus, mutta vielä on epäselvää, onko uudistus riittävä keskipitkän aikavälin haasteisiin vastaamiseksi. Vaikka Kreikka on pyrkinyt varmistamaan, ettei finanssipolitiikan viritys aiheuta inflaatiopaineita, sekä säätelemään muiden kuin korkomenojen kasvua ja takaamaan julkisen velan vakaan supistumisen, sen toimet eivät ole olleet riittäviä.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa tapahtui edistystä. Tällä alueella edistytettiin eniten koulutus- ja ammattikoulutusjärjestelmien kehittämisessä sekä työvoiman ammattitaidon edistämässä ja työmarkkinoiden tarpeisiin vastaamisessa. Julkisten eläkejärjestelmien uudistamiseksi sekä ikääntyneiden työntekijöiden kannustamiseksi osallistumaan työmarkkinoille toteutettiin toimia. Lisäksi kehitettiin työnteon kannusteita vero- ja etuusjärjestelmien uudistuksilla, mutta tämä ei ole vielä riittävä.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Edistys on suhteellisen tyydyttävää sellaisten pyrkimysten osalta, joilla edistetään osaamistalouteen siirtymistä ja kehitetään liiketoimintaympäristöä. Tätä vähemmän edistettiin energia-alan avaamisessa kilpailulle, ja sisämarkkinoita koskevien direktiivien saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ei edistytty lainkaan.

3.5 Espanja

Espanja on yksi niistä jäsenvaltioista, joissa maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen katsotaan toteutuneen keskimukaisesti. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistettiin hyvin. Rahoitusasema pysyi tasapainossa menojen hillitsemisen ja odotettua tehokkaamman veronkannon ansiosta. Lisäksi henkilöverotuksen uudistamisen katsotaan kannustavan työntekoon eikä se vaaranna nykyistä julkisen talouden vakauttamista. Toisaalta mitään merkittäviä toimia ei toteutettu julkisen eläkejärjestelmän uudistamiseksi suosituksen mukaisesti, jotta se olisi tarkoituksenmukainen pitkällä aikavälillä.

Jonkin verran edistystä tapahtui myös työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa. Erityisesti pyrittiin lisäämään naisten osallistumista työelämään muun muassa laajentamalla alennettujen sosiaaliturvamaksujen järjestelmää ja lisäämällä lasten päivähoidon suunnattua rahoitustukea. Aktiivista työmarkkinapolitiikkaa kehitettiin, työvoiman liikkuvuuden esteitä vähennettiin ja lisäksi pyrittiin varmistamaan asianmukainen joustavuuden ja työsuhdeturvan tasapaino. Nämä toimet eivät olleet kuitenkaan vielä riittäviä. Uusia toimia, joiden ansiosta palkkakehityksessä otetaan huomioon alueellinen tuottavuus ja ammattitaitoerot, ei käynnistetty.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Edistys oli suhteellisen tyydyttävää hankkeissa, joilla lisätään työvoiman ammattitaitoa ja tuetaan uuden tekniikan käyttöä yrityksissä. Useita toimia toteutettiin tehokkaan kilpailun varmistamiseksi televiestintä- ja kaasuolilla, ja lisäksi käynnistettiin joitakin sähkömarkkinoiden täydellistä vapauttamista valmistelevia toimia. Useista hankkeista, joilla on tarkoitus vähentää yritysten hallinnollisia rasitteita, ilmoitettiin, mutta niitä ei ole vielä hyväksytty. Vain vähän tehtiin sellaisten säädösten poistamiseksi, jotka rajoittavat kilpailua vähittäiskaupassa.

3.6 Ranska

Ranska kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti toteuttaneen huonoimmin maakohtaisia talouspolitiikan suuntaviivoja. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistettiin vain vähän. Julkisen talouden alijäämän viitearvoa 3 prosenttia suhteessa BKT:hen ei rikottu vuonna 2002, ja joitakin toimia käynnistettiin menojen lisääntymisen rajoittamiseksi, mutta vuodelle 2003 asetettu tavoite alijäämän supistamisesta ei ole riittävä. Tähän mennessä hallitus ei ole vielä käynnistänyt suositeltua eläkejärjestelmän kokonaisvaltaista uudistusta. Se on kuitenkin luvannut aloittaa valmistelut vuoden 2003 alkupuolella.

Jonkin verran edistystä tapahtui työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa. Erityisesti pyrittiin estämään 35-tuntisen työviikon keskipitkän aikavälin haitalliset vaikutukset ja pienemmässä määrin lujittamaan vero- ja etuusjärjestelmien uudistuksia. Työsuhdeturvalainsäädännön uudistuksista ilmoitettiin. Toisaalta johdonmukaisen aktiivista ikääntymistä koskevan politiikan harjoittaminen on edelleen suuri haaste.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Erityisesti pyrittiin vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa ja helpottamaan Internetin käyttöä kouluissa. Toimet energia-alan vapauttamiseksi eivät kuitenkaan näytä olevan riittäviä, eikä sisämarkkinoita koskevien direkttiivien saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä, joka on vähäisintä unionissa, ole tapahtunut edistystä.

3.7 Irlanti

Irlanti on yksi niistä jäsenvaltioista, joissa maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen katsotaan toteutuneen keskinkertaisesti. Jonkin verran edistystä tapahtui julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa. Vaikka finanssipolitiikan viritys näytti vuonna 2002 olevan pikemminkin kasvua elvyttävä kuin laajalti neutraali, kuten suosituksissa oli esitetty, joitakin toimenpiteitä toteutettiin menojen hallinnan parantamiseksi ja uusia toimenpiteitä luvattiin kehittää vuoden 2002 lopussa.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa edistytettiin jonkin verran. Naisten osallistumista työmarkkinoille lisättiin. Tavoitetta, jonka mukaan palkkoja määritettäessä on otettava huomioon tuottavuuden kasvu, ei ole aina saavutettu.

Edistystä tapahtui hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Kilpailua lisättiin yhteysverkkoja tarvitsevilla toimialoilla, mutta lisä uudistukset ovat tarpeen etenkin yksityisten yritysten markkinaosuuden alentamiseksi. Valtion sääntelyyn, joka saattaa haitata kilpailua, puututtiin, mutta sisämarkkinadirektiivien saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ei tehostunut.

3.8 Italia

Italia kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti toteuttaneen huonoimmin maakohtaisia talouspolitiikan suuntaviivoja. Vain vähän edistystä tapahtui julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa etenkin siksi, että alijäämää ei pyritty pienentämään selvästi, ja on vielä epäselvää, pystytäänkö nykyisillä verouudistukseen liittyvillä toimilla saavuttamaan lähellä tasapainoa oleva rahoitusasema. Lisäksi toimia, joilla olisi puututtu nykyisen eläkejärjestelmän kriittisiin tekijöihin, ei käynnistetty.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa edistytettiin jonkin verran; toimia äskettäin sovitun työmarkkinauudistuspaketin toteuttamiseksi ja työntekijöiden verotuksen keventämiseksi käynnistettiin. Naisten ja ikääntyvien työntekijöiden työmarkkinoille osallistumista ei lisätty.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Erityisesti pyrkimyksiä vähentää yritysten hallinnollista taakkaa jatkettiin. Lisäksi käynnistettiin joitakin toimia innovaation ja tietotekniikan käytön tukemiseksi sekä kilpailun lisäämiseksi palvelu- ja energia-aloilla. Sisämarkkinadirektiivien saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ei edistynyt.

3.9 Luxemburg

Luxemburg kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti toteuttaneen huonoimmin maakohtaiset talouspolitiikan suuntaviivat. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin jonkin verran. Vuodelle 2003 suunniteltu julkisten menojen kasvu on suositusten mukainen, mutta tietyissä menolajeissa on edelleen jäykkyyttä.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin myös jonkin verran; eri toimilla pyrittiin etenkin nostamaan ikääntyneiden työntekijöiden ja naisten työllisyysastetta.

Hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta edistyttiin vain vähän. Erityisesti kilpailulainsäädännön ja julkisten hankintojen uudistamisen suhteen ei tapahtunut ratkaisevaa kehitystä. Joitakin toimia toteutettiin yritysten edelleen suhteellisen korkean hallinnollisen taakan keventämiseksi ja sähköisen asioinnin kehittämiseksi hallinnossa. Sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoaste ei noussut.

3.10 Alankomaat

Alankomaat on yksi niistä jäsenvaltioista, joissa maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen katsotaan toteutuneen keskinertaisesti. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin jonkin verran. Arvioidaan, että finanssipolitiikan viritys ei lisännyt inflaatiopaineita vuonna 2002, vaikka julkisen sektorin palkankorotukset olivat edelleen suuria, ja lisäksi toteutettiin toimia julkisen talouden rahoitusaseman heikkenemisen estämiseksi vuonna 2003.

Työmarkkinoita koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin myös jonkin verran. Uusia toimia työnteon kannattavuuden lisäämiseksi suunniteltiin, mutta vielä ei päästy näkyviin tuloksiin. Työmarkkinaosapuolet ja hallitukset eivät vielä ole päässeet sopimukseen työkyvyttömyyseläkejärjestelmän uudistamisesta. Tulevan uudistuksen päätavoitteena on vähentää hakijoiden määrää.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Joillakin palvelualoilla pyrittiin lisäämään kilpailua, ja tulevilla toimilla on tarkoitus tukea tieto- ja viestintätekniikan käyttöä kouluissa sekä lisätä tiede- ja teknologia-alalta valmistuvien opiskelijoiden lukumäärää. Yritysten hallinnollinen taakka keveni jonkin verran, mutta vain harvoja toimia käynnistettiin, jotta olisi lisätty edelleen suhteellisen vähäistä sähköistä asiointia.

3.11 Itävalta

Itävalta kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan yleisesti toteuttaneen huonoimmin maakohtaisia talouspolitiikan suuntaviivoja. Edistys julkisen talouden osalta oli vähäistä. Itävallassa toteutettiin joitakin toimia rakenteellisten menojen vähentämiseksi, mutta vuonna 2002 ei saavutettu julkisen talouden tasapainoa, pikemminkin rahoitusasema heikkeni tuntuvasti, kun alijäämä kasvoi 1,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Veronalennuksiin ei yhdistetty julkisten menojen leikkauksia. Julkista eläkejärjestelmää ei uudistettu eikä uudistuksia suunniteltu.

Edistys työmarkkinoita koskevissa uudistuksissa oli vähäistä. Toimia ikääntyneitä työntekijöitä koskevan vero- ja etuusjärjestelmien uudistuksen nopeuttamiseksi ei käynnistetty. Hallitus katsookin nyt, että vuoden 2000 eläkeuudistuksen olisi astuttava voimaan. Ikääntyneiden työntekijöiden osa-aikajärjestelmä osoittautui paljon odotettua kalliimmaksi.

Hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta tapahtui jonkin verran edistystä. Tuntuva lisärahoitusta suunnattiin tutkimus- ja kehitysmenoihin. Uusia toimia toteutettiin yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi, ja julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön laaja uudistus pantiin täytäntöön. Sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoaste ei kuitenkaan noussut, eikä televiestintäalan sääntely-ympäristöä parannettu.

3.12 Portugali

Portugali on yksi niistä jäsenvaltioista, joiden katsotaan yleisesti onnistuneen keskinkertaisesti maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen toteuttamisessa. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistytään jonkin verran. Alijäämä supistui selvästi vuonna 2002, mutta julkisen talouden alijäämä saattaa edelleen osoittautua julkisen talouden alijäämän 3 prosentin viitearvoa korkeammaksi vuonna 2002. Hallitus on sitoutunut jatkamaan julkisen talouden vakauttamista, jotta maa saavuttaisi tasapainoisen julkisen talouden keskipitkällä aikavälillä. Viime kesäkuussa esiteltyä korjattua talousarviota toteutetaan tarkasti. Tämä on hillinnyt julkisten kokonaismenojen dynamiikkaa. Myös eläkeuudistus on edistynyt, vaikka se vaatii vielä lisätoimenpiteitä.

Työmarkkinoita koskevissa uudistuksissa, elinikäisen oppimisen strategian totuttaminen mukaan luettuna, edistytään jonkin verran. Työmarkkinaosapuolten kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen tehtiin lakiesitys, joka sisältää kahden vuoden ylärajan työehtosopimusten eräntymisessä sekä työaikojen joustavuuden lisäämisen. Se saatetaan hyväksyä parlamentissa vuoden 2003 alussa.

Edistystä tapahtui myös hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Useita toimia toteutettiin kansalaisten yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen parantamiseksi, yritysten tutkimukseen ja kehitykseen osallistumisen edistämiseksi sekä tieto- ja viestintätekniikan käytön kehittämiseksi pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Kilpailua pyrittiin lisäämään jonkin verran vapautetuissa yleishyödyllisissä palveluissa, mutta pöytäkirjan, jolla luodaan Iberian niemimaan yhteiset sähkömarkkinat, täytäntöönpano viivästyi. Nykyistä suhteellisen korkeaa valtiontukien tasoa valvotaan. Sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanoaste ei noussut.

3.13 Suomi

Suomi on yksi niistä jäsenvaltioista, joiden katsotaan yleisesti toteuttaneen huonoimmin maakohtaisia talouspolitiikan suuntaviivoja. Julkisessa taloudessa tapahtui jonkin verran edistystä. Julkisen talouden ylijäämän arvioidaan olevan 3,6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2002. Valtion reaalimenoille alun perin asetettu tavoite vuodeksi 2002 ylitettiin 1 prosentilla, ja maaliskuussa 2001 sovittu reaaliääräinen menokatto ylittyi 3,1 prosentilla. Menojen ylitys vuonna 2002 johtuu pääasiassa eri sosiaalipalveluihin kohdistuvien harkinnanvaraisten menojen lisäämisestä. Lisäksi vuoden 2003 talousarvioesityksen mukaan vuoden 2003 reaali-menot ylittävät 0,4 prosentilla julkisen talouden menolinjaukset, joista sovittiin maaliskuussa 2002. Hallitus on kuitenkin käynnistänyt joitakin toimia paikallishallinnon budjettikurin parantamiseksi. Se on myös sopinut työmarkkinaosapuolten kanssa merkittävästä yksityisten eläkejärjestelmien uudistuksesta.

Työmarkkinoita koskevissa uudistuksissa edistyttiin jonkin verran. Veronalennuksilla kevennettiin matala- ja keskipalkkaisten palkansaajien verotusta noin 1 prosenttiyksiköllä vuonna 2002. Hallitus olettaa, että vuodeksi 2003 ehdotetut toimet keventävät työn verotusta edelleen noin 1 prosenttiyksiköllä. Aktiivista työmarkkinapolitiikkaa tarkistettiin, jotta toimia voidaan suunnata paremmin yksittäisiin tarpeisiin.

Hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta edistyttiin vain vähän. Joitakin toimenpiteitä on toteutettu kilpailun lisäämiseksi julkisten palveluiden tarjonnassa. Uuden yhtiön rekisteröimiseen tarvittava aika näyttää viime aikoina lyhentyneen, mutta mitään merkittäviä, konkreettisia toimia ei kuitenkaan ole käynnistetty. Kilpailuvirastolle ei ole annettu uusilla toimenpiteillä toimivaltaa EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan soveltamiseen.

3.14 Ruotsi

Ruotsi kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joiden katsotaan toteuttaneen parhaiten maakohtaisia talouspolitiikan suuntaviivoja. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin hyvin. Vuonna 2002 toteutetut veronalennukset, jotka vastasivat noin 1,1:tä prosenttia BKT:sta, olivat talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen mukaisia. Julkisen talouden uskotaan olevan selvästi ylijäämäinen vuonna 2002. Valtion menokattoja on noudatettu joka vuosi sen jälkeen, kun ne otettiin käyttöön vuonna 1997. Tämän ansiosta on voitu hillitä menoja ja vahvistaa terveen julkisen talouden uskottavuutta. Vuosien 2003 ja 2004 menokattojen liikkumavaroja kavennettiin kuitenkin vuoden 2003 talousarvioesityksessä.

Työmarkkinoita koskevien vuoden 2002 suositusten toteuttamisessa edistyttiin hyvin; vero- ja etuusjärjestelmiä uudistettiin edelleen työnteon kannustinten edistämiseksi esimerkiksi lisäämällä verovapauksia ja alentamalla joidenkin työntekijäryhmien marginaaliveroja. Ruotsissa on myös parannettu huomattavasti perinteisten työmarkkinaohjelmien kohdentamista. Olemassa olevissa ohjelmissa keskitytään pikemmin laatuun kuin määrään.

Edistystä tapahtui hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta. Kilpailua julkisten palvelujen tarjonnassa paikallistasolla on edelleen vähän, vaikkakin kilpailun lisäämiseksi on toteutettu toimia, kuten laki, jonka nojalla yksityiset yritykset voivat haastaa julkisen sektorin hankintapäätökset. Kilpailua elintarvike- ja rakennusaloilla sekä vähemmässä määrin lääketeollisuudessa pyrittiin vahvistamaan.

3.15 Yhdistynyt kuningaskunta

Yhdistynyt kuningaskunta kuuluu niihin maihin, joissa maakohtaisten talouspolitiikan suuntaviivojen katsotaan toteutuneen keskinäisesti. Julkista taloutta koskevien suositusten toteuttamisessa edistyttiin jonkin verran. Tavoitteista aiemmin jälkeen jääneiden julkisten investointien kasvu on nyt nopeutunut selvästi, ja uusimmissa virallisissa ennusteissa investointeja aiotaan kasvattaa voimakkaasti suositusten mukaisesti. Julkisen talouden uskotaan olevan alijäämäinen vuonna 2002, mikä johtuu paitsi trendiä hitaammasta kasvusta myös harkinnanvaraisten menojen kasvusta. Sekä nimellisen että suhdannekorjatun alijäämän ennustetaan kasvavan hieman vuonna 2003.

Työmarkkinoita koskevien vuoden 2002 suositusten toteuttamisessa edistyttiin jonkin verran. Vaikka kaikkia osittain köyhille alueille suunnattuja aktiivisia työmarkkinatoimia ei ole vielä arvioitu, tuloksia kuvaavista luvuista käy ilmi mahdollisesti myönteinen mutta vähäinen vaikutus työllistävyyteen. Kaikkien työkyvyttömyysetuuksien hakijoiden tukemiseksi on käynnistetty määrätietoisia toimia. Työkyvyttömyysetuuksien saajille näyttää kuitenkin olevan liian vähän kannustimia, jotka tekisivät työnteosta kannattavaa.

Hyödykemarkkinoita, yrittäjyyttä ja osaamistaloutta koskevien suositusten osalta edistyttiin hyvin. Uudessa lainsäädännössä riippumattomille kilpailuviranomaisille annetaan valtaa tehdä kilpailupolitiikkaan liittyviä päätöksiä ja kilpailua on pyritty kehittämään vähittäispankkitoiminnassa, postipalveluissa ja vähemmässä määrin vapaiden ammattien kohdalla. Investoinnit rautateillä jatkuvat; uusi infrastruktuuriyrittäminen on perustettu, ja sääntelyn laatu tällä alalla on parantunut hieman.